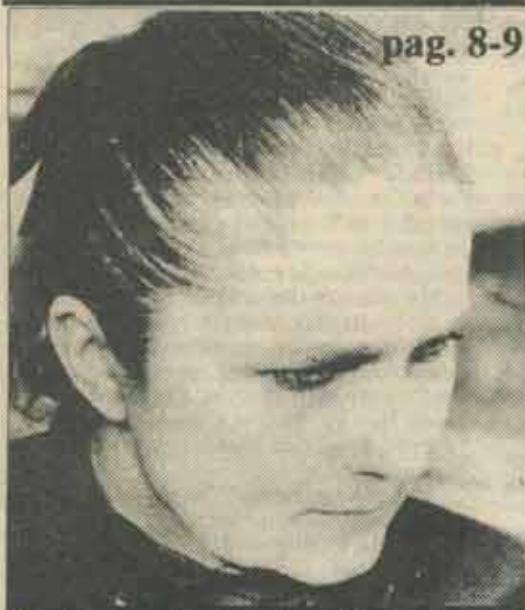

"NIMIC NU POATE FI MAI TĂMĂDUIITOR DECÎT ADEVĂRUL"

LUCIA HOSSU-LONGIN

pag. 8-9

Interviu săptămînii

Cronica politică

Tia Șerbănescu
N. C. Munteanu

3

ACCENTE

Andrei Oișteanu

4

ECONOMIE

Nicu Șerbănescu

5

ACTUALITATE

Radu Călin Cristea

6

DI SIDENȚI

Adam Michnik

II

JUSTITIE

Nicolae Balotă

12

Doru Cosma

13

William Totok

SĂPTĂMINAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

ANUL IV • NR. 21 (173) • 3-9 iunie 1993 • 16 pagini • 50 lei

DOINA CORNEA

pag. 10

Drum în lucru

Problema actualilor noștri conducători (președinte, consilieri prezidențiali, șefii partidului majoritar etc.) nu este că ar fi proști, ci că sunt deștepți. Dacă ar fi proști, atunci, incapabili să facă față provocărilor de orice fel, și-ar fi pierdut încă de demult scaunele și ar fi fost înlocuiți. Ei însă sunt deștepți și se descurcă, ieșind mereu la liman cu abilitate.

O privatizare accelerată nu este în interesul lor, dar le este cerută de creditorii internaționali. Nu-i nimic, "o lămuiresc" ai noștri, pînă una-alta. Mimează privatizarea, fac promisiuni, trag de timp, discută. Deocamdată merge. Democratizarea e o condiție pentru intrarea în Consiliul European, or, atunci cind Guvernul e susținut de partide extremiste, sovine și național-comuniste, porțile Europei se deschid cu greu. "Băieții" noștri cei deștepți nu se pierd însă cu firea. Iarăși promit, iarăși discută, mai fac o rotație de cadre, mai se pling că suntem persecuatiți cui vrea să audă. Parcă merge și așa. Sau "ține", fiindcă sunt deștepți și îi păcălesc ei pînă la urmă pe "aia". Si ce dacă Paul Everac rămîne directorul televiziunii naționale, de care se servește săptămînal ca de postul său privat? Si ce dacă Titus Raveica, președintele Consiliului Național al Audiovizualului, scrie la "România Mare"? Dreptul la opinie e sacru - susțin deștepții deveniți democrați.

Se profilează cumva amenintător un scandal al corupției? Nu-i nimic, băieții cei deștepți se descurcă iarăși. Ba susțin că cei care incriminează înalți demnitari produc "destabilizare", ba se jură că vor lupta contra "fenomenului-corupție", care n-ar avea "apartenență

politică" - de parcă în cauză este necinstea unui oarecare impiegat CFR. Ba îl împing înainte pe C.V. Tudor să facă scandal și să sară la bătăie în Parlament. Mai trece timpul cu o polemică, cu o păruială; iarăși discutăm, iarăși promitem. În final, "fenomenul-corupție" tinde să aibă soarta "fenomenului-teroriști" sau al "fenomenului-procesul comunismului" - adică "lada de gunoi" a tranzitiei. Mizind pe oboseala, pe indiferență, pe dezinteresul ori chiar pe prostia adversarilor, deștepțul rezolvă, "se învîrtește", se pricopșește, trage sforile, scapă basma curată - pe scurt, mereu se descurcă. Iar imperativul său categoric - "merge și așa" - pare să se impună victorios, dacă nu chiar ca maximă universală, măcar ca deviză național-carpatină.

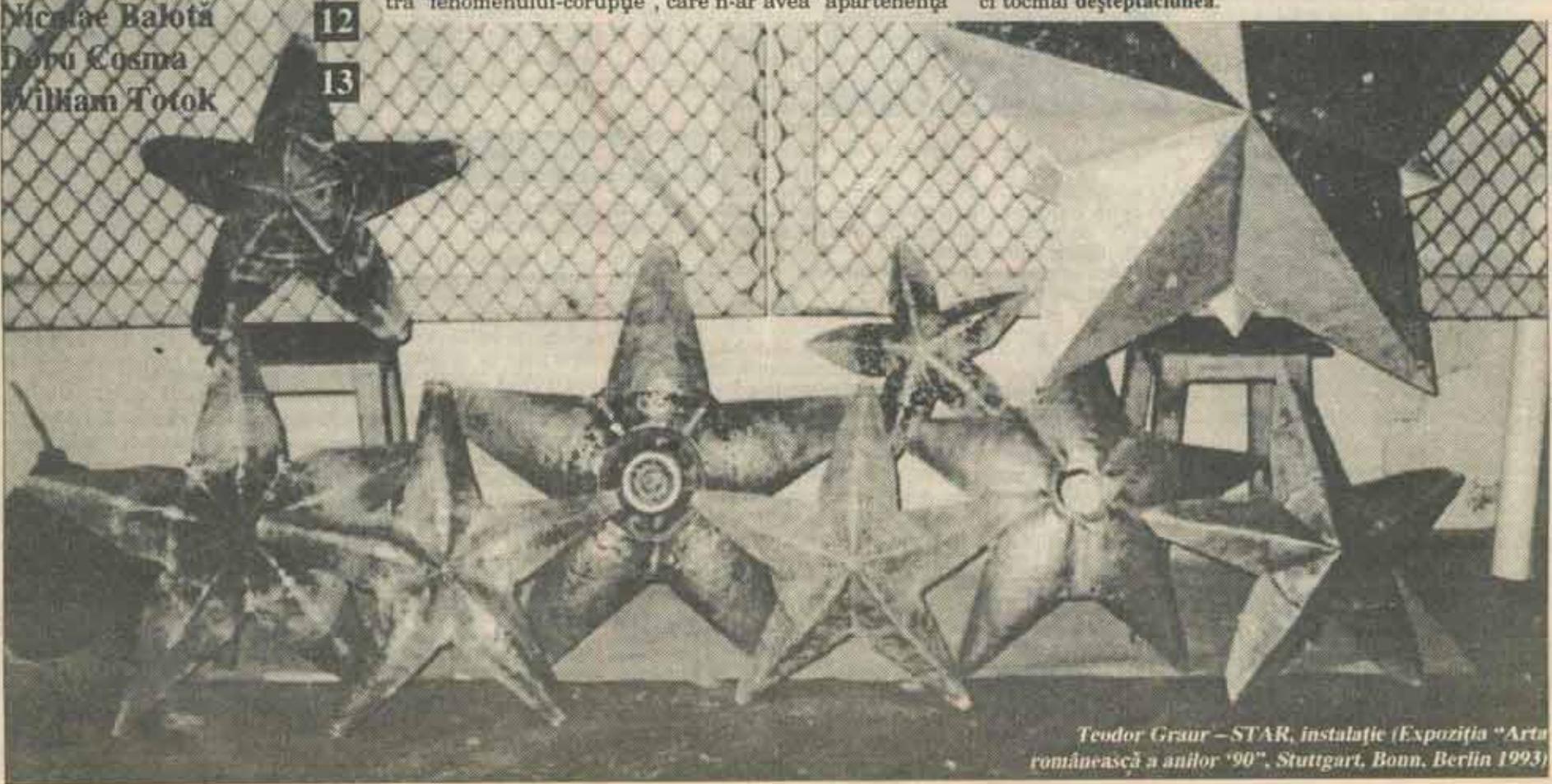
Este deștepțaciunea un viciu? Nu chiar. Ea este doar versantul intunecat al unei virtuți: inteligență, tot așa cum temeritatea, de exemplu, este versantul intunecat al curajului. Iată de ce deștepțul vede cu ușurință ce se află "în vale": pe proști, dar și ceea ce

se află alături: alți deștepți. Pe primii îi păcălește, iar cu ceilalți cade la învoială conform zicalei "hai să trăim și noi și-ai noștri". Si chiar trăiesc "ai noștri" - o vreme.

Ce nu vede deștepțul este ceea ce se ascunde dincolo de culme, în lumină, de partea "cealaltă": inteligență. Nevăzind-o, deștepțul merge înainte, crede în continuare că totul "ține", pînă cind se poticnește, cade, își fringe genunchii și pierde tot. Atunci se întimplă să-si dea tu pumnii în cap strigind: "vai, ce prost am fost!". Nu știe nenorocitul că nu prostia e cea care l-a pierdut, ci tocmai deștepțaciunea.

ANDREI CORNEA

Deștepții

Teodor Graur - STAR, instalatie (Expozitia "Arta românească a anilor '90", Stuttgart, Bonn, Berlin 1993)

Am 22 de ani, fac parte din generația "generoasă", sacrificată și risipită ieri și azi de oamenii politici. Din 1990 m-am implicat – cu doza de naivitate inherentă – în ceea ce se numește rezistență – opoziția la regimul instaurat de dl. Iliescu. În 1992 am considerat că trebuie să susțin mai mult – nu numai cu votul sau increderea mea, cum spuneau prietenii mei –, ci cu prezență și activitatea organizată un partid – ce orare au unii la cuvântul acesta!

La un an de la înscrierea în PNTCD sunt foarte dezamăgit, cunoșindu-l din interior. Să n-am stat să aștept de acasă hotărîrile partidului mai mare acum cu un om, ci m-am implicat că mai serios. Am remarcat că inițiativele nu sunt private cu ochi buni, ședințele, dacă se poate, să fie ca acelea din trecut, de prelucrare, de indicații. Propunerea, de exemplu, ca basarabeni să poată deveni membri PNTCD, iar studenții moldoveni membri TUNT, a fost acceptată de TUNT-ul clujean abia la intervenția coordonatorului de la "bătrâni" – șefii noștri neoficiali spunând că n-a venit nimic de la București sau de la PNTCD-ul mare. Să altele, să altele. Din motivele care mă determină să mă retrag, am numit numai două, care mă "ating" mai tare.

Acum nu știu ce să fac cu demisia asta. Obiectiv, mi se pare grav și serios că un om, un tânăr, se retrage dintr-un partid. Dar nu știu dacă interesează acest lucru pe cineva. Nu sunt sigur nici că ea va fi cîtă de secretarul PNTCD Cluj. Să o trimiți d-lui Coposu? Dar interesează, chiar, pe cineva că eu consider că PNTCD greșește acum – că nu e eficient? Contează părerea mea? Vă trimiți dvs. această demisie, pentru că respect "22"-ul.

ORLANDO BALAS
Cluj, 2 martie 1993

De pe poziția de "consumator" și de "partener de dialog", care mă onorează în egală măsură, fiind abonatul publicației de la începuturile ei, îmi permit să adaug cele ce urmează:

Revista se adreseză nu numai celor care în viață s-au obișnuit cu exercițiul logic, acumulind suficiente cunoștințe pentru a recepta cu placere, curiozitate și folos temele pe care le prezintă, dar și unui număr de cititori, nepregătiți sau insuficient pregătiți democraticește, și care ar dori

să afle de ce provizorul nostru, cu reale lui rădăcini, nu schimbă nici politicul, nici economicul, dar nici mentalitatea.

Poate tocmai rădăcina trebuie pusă mai bine în lumină, deslușind originile și dând posibilitatea formării unei opinii cât mai apropiate de adevăr.

Dacă punem în discuție fenomenul infracțional atât de dezbatut în Parlament, TV și presă, putem să ne amintim că a existat o politică a complezei, a ochilor închiși, a indulgenței și chiar a acoperirii față de infracțione și infractor. Hoții (Stalin în persoană), copiii străzii (să nu-i condamnăm), hoții de buzunare, proxeneti, tilhari și ucigașii au fost denumiți de Lenin pătura socială "apropiată cauzei". El au fost catalogați "factori eficiace în lupta de clasă" care avea drept obiectiv lichidarea burgheziei numită astăzi opoziție. Era adevărat că infractorul raportat la politic era instabil, dar în același timp captabil, pe cătă vreme intelectualul (studentul, inginerul, scriitorul, medicul) era ostil regimului într-o formă stabilă, imposibil sau greu de aliniat.

Nu urăsc pe nimeni din categoriile mai sus menționate și cred cu tărie că orice ființă umană poate fi moral recuperată și recunoscut sincer dificultățile și chiar riscurile prin care trece poliția noastră, cărora le doresc să ajungă și ei precum cei din Canada – cite unul la 200 de cetățeni (și nu la 580), bine

utilă, bine plătită ca să ne apere. Procurorilor și judecătorilor noștri le doresc, de asemenea, să meargă cu ideile și cu cercetările pînă la capăt pentru dezvăluirea adevărului, de care au atită nevoie.

Decamdată însă, bietul cetățean aude totă ziua spunându-i-se de către vecini: vino acasă înainte de a se lăsa întunericul, păzește-ti buzunarele, imbracă-te săracios, nu deschide unui necunoscut.

Ziarele și TV ne arată oameni cu cătușe, dispariții, ne descriu nelegiuiri și violuri, dar ce este îngrijorător e că vinzătoarele furate se rețin de la declarații, martorii dispar de la locul faptei, iar dosarele rămîn fără probe, se amînă mereu, se clasează nelegiuiri, de la revoluție încoace se achită.

Am ajuns oare ca în unele perioade ale istoriei comunismului să fim educati pe de o parte de legi și pe de alta de hoți?

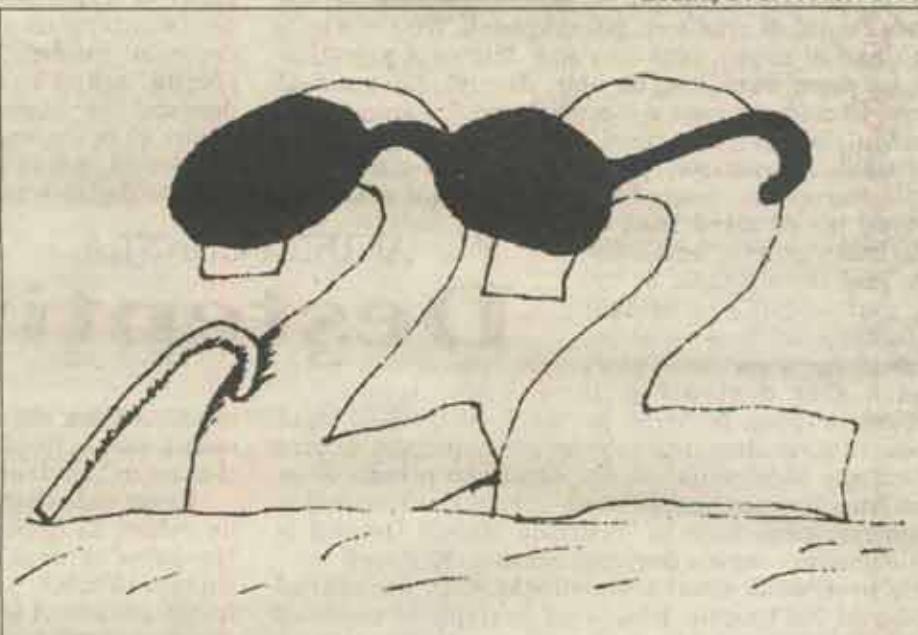
Nu urmează decit să taci dacă ești furat, iar dacă îl prinzi cu mîna în buzunar să te prefaci că nu-l simți.

La astfel de întrebări se mai impun unele din același domeniu.

De unde atâtă poliție la cîte un miting, iar cînd este vorba de pungă sau de a fi potolită o bătaie nu mai vezi pe nimeni.

Cu deosebită stima,

POPA ION
Brăila, 14 februarie 1993

Revista "22" anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

În numărul trecut al revistei noastre, la pagina 6, în articolul "Închisoarea din Sighet a devenit muzeu", în loc de C. Tătărușu se va cita C. Tătăranu — guvernatorul Băncii Naționale.

Numai 400 lei

pe trimestru
costul abonamentele cu jumătate de preț oferite de revista "22" pentru
**PENSIONARI,
CADRE DIDACTICE,
ELEVI STUDENȚI,
FOȘTI DETINUȚI POLITICI,
VETERANI DE RĂZBOI**

Cei interesați sănătatea și expedierea prin mandat poștal sumă de 400 lei pe adresa:

Revista "22" cont. 45103532, BCR Filială sector 1, Str. Lendea nr. 10. Totodată, cei interesați sănătatea și trimite adeverințele corespunzătoare (italon de pensie, adeverință de la scoala etc.) pe adresa:

Revista "22", Calea Victoriei 120, sector 1, București cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare.

Abonamentele la jumătate de preț pentru aceste categorii de cititori vor fi sponsorizate de INSTITUTUL PENTRU DEMOCRATIE ÎN ESTUL EUROPEI, Asociația EST-LIBERTÉS și de firma THE FUTURE IMPACT din SUA, condusă de Mikai Boiez și de la scriitoarea HERTHA MÜLLER

Pentru cei care nu fac parte din categoriile amintite, revista "22" asigură contractarea unor ABONAMENTE CU REDUCERE. Costul unui abonament ridicat de la sediu (Calea Victoriei nr. 120), cu posibilitatea păstrării exemplarelor, este de **520 lei pe trimestru**.

Pentru abonamentele expediate prin poștă, costul va fi de **630 lei**.

CITITORII DIN STRĂINĂTATE se pot abona la revista "22" depunând costul abonamentului în conturile noastre deschise la **Banca Comercială Ion Tîriac S.A. București, Str. Doamnelor nr. 12**: pentru dolari în contul 4020253230, pentru mărci în contul 4020253231, pentru franci francezi în contul 4020253235 (cu specificația: PENTRU REVISTA "22") sau trimijind un cec (**money order**) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România. Costul unui abonament pentru zona europeană este de **72 dolari** pe an (36 dolari pe 6 luni, 18 dolari pe trimestru) sau echivalentul în orice monedă convertible (120 DM anual, 60 DM pentru 6 luni, 30 DM trimestrial, **400 franci francezi** anual, 200 franci pentru 6 luni, 100 franci trimestrial). Pentru celelalte continente, prețul unui abonament este de **80 dolari** anual, 40 dolari pe 6 luni, 20 dolari trimestrial.

Abonamentele contractate la redacție nu se recalculă, indiferent de mărîrile de preț ulterioare.

LA SEDIUL REDACȚIEI PUTĒTI CUMPĂRA DIN STOC:

Numeră, după cum urmează: din anul 1990 numerele 15, 16, 18, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 32, 33, 38, 41, 44, iar din anii 1991 și 1992 – orice număr. Exemplarele vechi vor fi comercializate la prețul de 50 lei/ex. De asemenea, redacția "22" ține la dispoziția doritorilor "Raportul asupra evenimentelor din 13-15 iunie" (120 lei) precum și Edițiile speciale: "22" – "Suspiciune de fraudă" (50 lei), "Oslobodenje" (30 lei), "Alianța Civică" – "Forumul Democraților pentru ieșirea din criză" (40 lei).

Ne cerem scuze celor cărora, din lipsă de spațiu, nu li s-au publicat textele trimise la redacție. În limita posibilităților, vom încerca să răspundem personal. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Institutul de Studii Orientale

"Sergiu Al-George"

a editat de curind primul număr al revistei **ANNALS OF THE "SERGIU AL-GEORGE" INSTITUTE**. Publicația cuprinde studii, eseuri, recenzii etc., semnate atât de cercetătorii Institutului, cât și de alți specialiști din țară și din străinătate.

Tematica Analelor își propune să includă majoritatea culturilor asiatici, de la Oriental Apropiat și lumea indiană pînă la Extremul Orient, axindu-se în special pe spiritualitatea orientală (religie, filozofie etc.).

In această primă număr sunt publicate două studii inedite ale lui Sergiu Al-George despre un manuscris tibetan descoperit în România, precum și texte de Constantin Noica, Andrei Pleșu, Radu Bercea, Andrei Cornea, Jonathan L. Reed, Luminita Munteanu, Florentina Vișan și alții.

Analele Institutului "Sergiu Al-George" pot fi procurate în București la librăria din clădirea Universității și la librăria "Luceafărul" de pe B-dul Unirii, iar în provincie prin RODIPET.

Prețul unui exemplar este de 450 lei.

ANNALS
OF THE
"SERGIU AL-GEORGE"
INSTITUTE

FRIEDRICH EBERT
STIFTUNG
Fundatația HUMANITAS

PROIECT DE PROGRAM

Seminar: Televiziune și democrație București, Hotel Parc, 3-4 iunie 1993

Lucrările seminarului se vor desfășura în sala I a Hotelului Parc, 4 iunie 1993.

9.00-9.30: Deschiderea lucrărilor seminarului

Moderator:

– Elke Sabiel, Departamentul pentru Europa Centrală și de Est al Fundației Friedrich Ebert.

– Günter Lehrke, Director la Departamentul pentru Mass-Media și Comunicare al Fundației Friedrich Ebert.

– Magda Cărneț, Președintele Consiliului de Administrație al Grupului pentru Dialog Social.

9.30-11.00: Workshop I

– Dr. Richard W. Dill, coordonator pentru probleme externe la ARD München: Dezvoltarea televiziunii publice în Germania – modele de lucru și structuri ale televiziunii germane.

– Prof. Horia Murgu: Politici de privatizare în audio-vizual.

11.00-11.15: Pauză.

11.15-12.30: Workshop I (continuare)

12.30-14.00: Dejunch

14.00-17.00: Workshop II

– Prof. Michael Kunczik, Institutul pentru Publicistică al Universității Mainz: Formarea prin intermediul televiziunii – manipulare sau formare de opinii.

– Pavel Cămpănu, sociolog (coautor – Stefană Sterinde): Televiziunea în tranziție – de la reprezentare la acțiune.

17.00-17.30: Inchiderea lucrărilor seminarului

18.00: Cocktail.

Piața Presei Libere 1, București, România, tel: 6.17.60.10/2584; fax: 3.12.82.50.

CRONICĂ POLITICĂ

94

N.C. MUNTEANU

Pestele de la cap...

Sintem un popor mic, dar harnic și demn.

Așa am citit eu în "Scîntea". Mai de demult. Sărăc, dar curat. Din sărăcie ne-am făcut chiar o virtute. De sărăcie am făcut haz. Sărăc ca anul acesta, ca anul trecut și ca de cînd sînt, n-am fost niciodată, cum just zicea un scriitor de-al nostru, din popor. Dar ne-am apărat-o ca ochii din cap. Eu imi Mircea cel Bătrîn – fost Mare și redevine Bătrîn – la Nicolae Ceaușescu, toti și-au ținut sărăcia și nevoie și neamul. Nicolae Ceaușescu a introdus și o oarecare urzisire a muncii. Ne-a apărat sărăcia și și-a apărat neamurile!

Acum vine și domnul Ion Iliescu și ne spune că preferă să moară sărac decît să se lasă tentat de bani și de înavutire. Astă sună bine în Balta Albă. Deși, între noi fie vorba, e o oarecare diferență între sărăcia din Balta Albă și sărăcul din Cotroceni, nu? Dar să nu sim meschin! Problema e că dești mic, harnic, demn, sărac și curat, poporul român gîme sub povara corupției. Care crește zi de zi, ceas de ceas, și-n proporție de masă. Si chiar mai mult decît atât. Drept care, președintele și-a și facut din corupție calul de bătăie la ultimele alegeri, transformînd FDSN în partidul incoruptibililor. Alegerile au fost cîștigate, incoruptibili au fost numiți unde trebuie, toti aleși pe criteriul competenței, noi am porât-o voinește pe drumul reformei și al democratiei originale.

Si tocmai cînd aveam atîtea griji pe cap, vine un bătrînel atât de simplu după vorbă, după port, mai ales după vorbă, și ne strică bucuria. Generalul Gheorghe Florică. General! Un fel de moș Teacă, altfel nici nu pot să-i zic, altot pe Spirache din "Titanic Vais". În calitate de șef al Gărzii Financiare, deci ca instituție chemată să lupte împotriva corupției, generalul și-a luat misiunea în serios, prea în serios se pare. A început să deranjeze lume bună, demnitari de vază, parlamentari, miniștri, funcționari înalti, oameni de afaceri cu ușă dăschise la politicieni de seamă și chiar la croitorii cei mari din Valahia. Generalul a fost luat cu vorbă bună, a fost chemat și pe "scurt", și el – nimic! În mod firesc, a fost dat afară. Scurt și fără multă vorbă. Chiar și fără nici o explicație. Una vagă tot a fost. Trimiterea în plimbare a generalului căre se cam juca de-a hotu și vîardistii avea rolul să conducă la activizarea și revitalizarea Gărzii Financiare! Generalul – căzut ca din pod! Cu numai cîteva zile mai înainte tocmai urase revistei "Garda Financiară" să ajungă să-vadă la numărul 100. A fost dat afară înainte de a apuca să vadă numărul chiar 2 al revistei. Într timp, mai fusese și premiat. Pentru succese în muncă sau ca să-și țină gura – lucrurile nu sănătoase și clare. Afară fiind, blindul general a turbat literalmente. S-a dus la ziare și a spus tot ce știa, a dat copii, pe urmă a spus că nu le-a dat, a plecat la țară, s-a întors, s-a ascuns, a vorbit la televiziune. Pe scurt, a făcut-o lată!

Mult s-a indurierat președintele Ion Iliescu. El și-a amintit că fusese campionul anticorupției încă de la ultimele alegeri și l-a dojenit părîntește tot pe general. Adică de ce spune ce spune acum, că a fost dat afară? De ce n-a spus pe vremea cînd era șeful Gărzii Financiare? Are dreptatea președintele – a sărit și premierul Nicolae Văcăroiu, om pe care verticalitate se poate conta, dar pe care-l cam omoară drumurile la Cotroceni. Tot așa a zis și ministrul Finanțelor, dl. Florin Georgescu, șeful direct al generalului.

Generalul, om cu experiența instrucției, s-a ținut bine. Mai ales că între timp s-a aflat că el mai încercase să spună cite ceva. Chiar în Senat. Dar i s-a pus pumnul în gură. Sigur, era mai bine dacă și-o ținea de tot. Gura! Nu și-a ținut-o și i-a fost dat să citească cît e de ticălos, de minciuni și de corrupt la rîndul lui. Ziarele cu simpatii cotrocene, unele cu directori citați pe lista corupților, arșice l-au făcut. Să se învețe minte!

Dandanaua fiind prea mare, președintele a făcut ceea ce face dinșul în momentele de criză. A ieșit la bătăie. Mai întîi i-a chemat pe-a lui la raport. Sînteti coruți? Dacă sănătiți coruți, gaia vă mâncîncă! Nu sănătem, să trăiti! Telefonul scurt l-am folosit doar așa, ca să ne informăm! Si-au plecat, care la Guvern, care la Parlament, pe unde trudea fiecare! Lămurit și liniștit, președintele le-a tras o prafură pe cîstea corupților, așa în general, fără să pomenească vreun nume dintre cele care gravitează pe orbite cotrocene, a chemat Justiția să-și spună cuvîntul și, minune, Justiția s-a și sesizat. Ca din întîmplare, din oficiu! Însă mai înainte să-și spună Justiția cuvîntul, președintele a și găsit explicația. Campania împotriva corupției se dorește "a fi îndreptată spre Guvern și Putere". Opoziția face eforturi "de blocare și demolare a Guvernului". Simplu ca oul lui Columb! Ou pe care președintele îl așază energetic pe masă ori de cîte ori și la anaghiile. Normal. Si nici nu se putea altfel. Cine nu-i cu noi e împotriva noastră! E o lectie învățată odată pentru totdeauna.

Acum, în jurul corupției se învîrte multă lume. Justiția, Poliția, parlamentarii și o mulțime dintre oamenii chiar acuzați de corupție. Poate că într-o zi vom afla mai multe. Poate că nu vom afla nimic. S-a mai întîplat și ne-am și obisnuit cu asta.

Deocamdată, generalul Gheorghe Florică a deschis o cutie a Pandorei din care numai Dumnezeu știe ce-ar mai putea ieși. Dumnezeu și atît de independentă noastră Justiție. Că dinspre comisiile parlamentare, slabă nădejde. Rămîne doar presa, cu posibilitățile ei atît de reduse, să țină fenomenul în atenția opiniei publice, să-l demaste, să-l stigmatizeze.

Președintele Ion Iliescu e în mare încurcătură. Ar putea, dacă ar vrea, să facă ceva mai mult. Dar nu vrea. Probabil nici nu poate. Ar putea ceva mai mult decît să ne spună că e cu miinile curate și că preferă să moară sărac. Si nu e de crezut că președintele însuși e corupt, după cum nu cred nici că e chiar așa de lipsit de vină. Sigur, nu e vinovat pentru tradiția noastră mai veche și mai nouă. Nu el e vinovat că avem atîtea noțiuni în domeniul: ciubuc, bacăș, spert, spagh, mită. Plus un vast număr de verbe care desemnează acțiunile. Nu el e vinovat că PCR a însemnat și "pile, relații, cunoștințe". În fond, asta ne-a ajutat să supraviețuim. Dar dacă președintele

“luat”, de “dat” și “dat”. Si-a mituit alegătorii dindu-le apă, lumină, căldură, șodelle și speranțe deșarte, iar ei i-au dat voturile. A “dat” minerilor, iar minerii au “dat” și ei și l-au servit! A dat posturi grase celor care l-au servit, inchizînd ochii la matrapăzificuri, cătă vreme ei erau cu el și-l serveau. A dat mînă liberă tovarășilor de drum, mai vechi sau mai noi, care s-au privatizat și nu s-au jenat să ia tot ce era de luat – de la casele din Primăveră la pămîntul ce n-a revenit țărănilor. Si cei care au avut mînă liberă n-au pregetat să-vire pînă la cot în avereala statului. Asta i-a incurajat pe cei mari, care mai luaseră, ca și pe cei mici, care au învățat repede lecția. Toată lumea ia, dacă nu dai, nu ai! De sus, sus de tot, și pînă jos. S-au constituit mafii temeinice, s-au facut averi nu de milioane, de miliarde. Iar noii miliardari și-au folosit puterea și milioanele sponsorizind partide, politicieni, ziare. Nici partidul d-lui Ion Iliescu s-ar părea că n-a scăpat. Si, la urmă-urmei, poate cineva să jure că numirea d-lui Viorel Hrebenciuc la Guvern n-a fost răsplata pentru serviciile aduse în campania electorală? Poate cineva să se mai mire că de mai bine de trei ani parlamentarii noștri evită în mod sistematic să voteze cîteva din legile esențiale dacă nu pentru curmarea, măcar pentru diminuarea corupției? Dl. Ion Iliescu n-ar fi putut interveni? N-a făcut-o! De ce? Nu cred că separarea puterilor în stat l-a impiedicat. Pentru că și separarea asta e cu cîntec. Pe care dl. Ion Iliescu l-a cîntat ori de cîte ori i-a fost necesar. Si-atunci să nu ne gîndim la pestele care de la cap...

TIA SERBĂNESCU

O complicitate dezvăluită

funcționa
Justiția. Ca
n republică

de la Ploiești. Dl. Văcăru a mai dat și o declaratie în nume personal, în care afirmă: "Sunt convins că senatorul C.V. Tudor nu a făcut nici un act de agresiune" și "Sunt convins că gărzile de corp au avut un rol pasiv". Dl. Văcăru e convins de la natură, fără nici un argument, iar convingerile sale sunt, ca de obicei, împotriva realității. Cît privește "rolul pasiv" ai gărzilor de corp, dl. Văcăru s-a lansat într-o indiscreție care nu-i face bine la ceea ce, dacă există, s-ar numi prestigiu. În fine, să nu ne mai gîndim ce fac gărzile de trup ale lui Vadim cînd au rol activ dacă pasive fiind umplu oamenii de sine. Mai grav e că, imunitatea parlamentară nefiind transmisibilă, C.V. Tudor și-a permis să transfere asupra gardienilor – ceea ce înseamnă că s-a dispensat de ea. Înțimplarea dovedește că garda de corp nu e suficientă pentru C.V. Tudor; la el capsul și în deficiență. Era mult mai necesară o gardă de cap care să-i dezamorseze irresponsabilitatea, măcar în clădirea care-i plătește prezarea de scandal.

În fine, culmea solidarității FDSN cu PRM o constituie faptul că partidul d-lui Iliescu cere ridicarea imunității parlamentare deputaților FSN care l-au enervat pe Cornelius Tudor. Complicitatea s-a extins și la Guvern, care a emis și el un comunicat cerînd ridicarea imunității parlamentare a d-lui Petre Roman pentru declarăția de la Venetia, conform căreia Guvernul e alcătuit din "comuniști, extremiști și fasciști". Iarăși – fără nici o anchetare a cazului. Aceste exemple, culese pe parcursul a doar două zile, dovedesc din plin mizeria morală și profesională a TV care, la rîndul ei, se face ecoul unei agresivități ce reunesc FDSN, președintele, Guvernul și PRM. Procedind cu atită violență declarată, Guvernul îl victimizează pe dl. Petre Roman cu FSN cu tot chiar la început de denumire, asigurîndu-i astfel un start "de emoție" în noua opoziție. Fără îndoială însă că "modelul" comportării revoltătoare a lui C.V. Tudor îl constituie chiar președintele. De cîte ori este contrazis sau contrariat în aspirațile sale cele mai angoasate, președintele reacționează de parcări și intrat Vadim în el. Vede scenarii diabolice ca și Vadim, sare în gîtu oamenilor, insultă, lansează acuzații fără acoperire (documentul "inventat" pe seama d-lui Coposu) și și culege expresiile din vocabularul lui Alcibiade.

În aceeași zi, și cam la aceeași oră, în timp ce saltimbancul oficial își asumătea gardienii la bătăie în Parlament, dl. Iliescu, la Iași, se producea în mijlocul multimii cu un repertoriu asemănător. Enervat că se scanda "Jos Iliescu" și s-a pomenit numele Regelui Mihai, dl. Iliescu a replicat că Vadim: "Uitați-vă la el cum arată! Ce, astă-i om să conducă o țară? De ce vorbiți prostii?". Faptul că dl. președinte se coboară cu argumentele la comentarea înșățării fizice dovedește că educația sa are nepermis de multe lacune. Astă că să nu comentăm cum să cu "nrătarea". E chiar de necrezut cum s-a deconspirat – cu ocazia crizei lui Vadim – complicitatea (pînă acum negată) dintre FDSN-președinte-Guvern-PRM. E poate un semn că nici aparentele nu mai contează.

ANDREI OIŞTEANU

Evreii, între resemnare și răzvrătire

Cind, în anul 70 e.n., legiunile romane asedau Ierusalimul, istoricul evreu Josephus Flavius a adoptat - ca și Ieremia, la prima cădere a Ierusalimului - aceeași poziție de resemnare fatalistă: "Este voința lui Dumnezeu, iar romani sunt instrumentele Lui; a luptă împotriva lor este un lucru rău și prostesc". În chiar ziua comemorării primei distrugeri a Templului (9 Av), acesta a fost din nou distrus și incendiat. La fel și întregul Ierusalim. Evreii au fost masacrati de romani sau vinduți ca sclavi. Mai rămăseseră doar cîteva puncte de rezistență antiromână, printre care, vestita fortăreață Masada de pe țărmul Mării Moarte. După lupte înverșunate și un asediu prelungit, în anul 73 e.n., soldații Legiunii a X-a romane au reușit să cucerească și să pătrundă ului într-un oraș gol: cei 960 de insurgenți - bărbați, femei și copii - au preferat să se sinucidă, înainte de a fi gustat umiliință înfringerii și a captivității. Prin această sinucidere colectivă, Masada a devenit, pentru evrei și nu numai, simbolul curajului și al demnității umane.

Pentru poporul evreu au urmat două milenii de rătăcire în exil; două milenii în care Masada a rămas o simbolică amintire istorică, un sindrom irepetabil; două milenii de persecuții, umilințe, expulzări și pogromuri; două milenii de pasivitate și resemnare. "Este voința lui Dumnezeu - repetau ei - iar romani (sau greci, spanioli, ucraineni, nemți, ruși etc.) sunt instrumentele Lui". La fiecare situație de criză socială sau economică era scos *Judeus ex machina*, ca o cauză a tuturor răutățiilor lumii. Prin expulzarea/lichidarea "străinului", criza trebuia să dispară, odată cu cel care o generase.

Și totuși, cum se explică această proverbială resemnare a evreilor în fața etnocidului la care au fost supuși în permanentă? Prin sentimentul lipsei unui stat al lor, care să-i apere și în care să se refugieză? Sau prin sentimentul inutilității oricărei forme de rezistență, care mai degrabă amplifică numărul martirilor? Printr-o mentalitate fatalistă? Prin receptarea destinului lor nefast ca fiind voința lui Dumnezeu? ("Să zilele vieții tale să fie mereu în primjeidie, ziua și noaptea s-ă duci într-o spaimă și să nu fii sigur de viață ta", Deuteronomul, 28, 66.) Sau prin gîndul înțelept că adevărata victorie nu se obține opunind rezistență adversarului? (O înțelepicune de factură taoistă: "Cuțitul nu taie apa, pentru că apa nu-i opune rezistență".)

Totuși, cîteodată, cind ființa lor națională era grav amenințată, evreii ieșeau din starea lor ușuală de pasivitate și resemnare, încercind să-și "înmoie" prizonierii. Nu o făceau cu forța armelor, ci cu cea a argumentelor sau a banilor. Cu jumătate de mileniu în urmă, în 1492, regina Isabela a Spaniei a hotărît - sub presiunea Închiziției - să aplice o formă a "soluției finale": expulzarea totală și definitivă a evreilor din regat. Liderii puternicei comunității evreiești s-au prezentat la palat, încercind să o convingă pe regină, pe de o parte, de fidelizeitatea evreilor spanioli față de patria lor adoptivă, Spania, și, pe de altă parte, de importanța lor contribuție la viața economică și culturală a regatului. Isabela nu s-a lăsat convinsă. Cind însă membrii delegației evreiești au umplut masa din față ei cu pungi pline cu galbeni, suverana a devenit nehotărâtă, cochetind cu ideea de a accepta tîrgul. Atunci, Tomás de Torquemada - capul Închiziției spaniole - și-a pus crucifixul deasupra pungilor cu bani și i-a spus reginei: "Mai vinde-L o dată pe 30 de arginti!". În fața acestui act de "politică" a problemei, Isabela a semnat decretul de expulzare a evreilor din Spania. A fost o experiență traumatizantă. Circa 200.000 de evrei au plecat, rătăcind în căutarea unei alte patrii; 20.000 dintre ei au murit pe drum.

Modelul persecuției, expulzării sau masacrării populației evreiești s-a repetat neîntrerupt, în locuri și vremuri diferite. Istoricii sunt îndreptăți să se intrebe

dintre ei nu au mai ajuns în camerele de gazare, ci au murit în ghetou, din cauza foamei și a boilor. În ghetoul din Varșovia situația era și mai desperată. În această închisoare "trăiau" 445.000 de evrei, cu o densitate medie de 7,2 oameni pe cameră. În primii doi ani aici au murit - din aceleași cauze - o sută de mii de oameni. De bună seamă, femeile, copiii și bătrinii au fost cei mai expuși. Cei care au supraviețuit acestor condiții inumane au fost încarcăți în vagoane de vite și transportați la Auschwitz și la alte lagăre "de muncă". La începutul anului 1942, în ghetou s-a răspândit zvonul (preluat de unele ziare, tipărite clandestin) că asa-zisele "lagăre de muncă" ar fi, de fapt, lagăre de exterminare. Puțini au dat însă credere unei astfel de grozăvii. În luna iulie a aceluiași an, liderul ghetoului din Varșovia, Adam Czerniakow - realizind faptul că nu și poate salva conaționalii - s-a sinucis cu cianură lăsînd următorul mesaj: "Sunt lipsit de orice putere. Nu se strînge înima de tristețe și compasiune. Nu mai pot suporta toate acestea. Gestul meu va arăta tuturor ce au de făcut".

În ianuarie 1943 sunt semnalate primele lupte de stradă între locuitorii ghetoului și soldații germani, dar adevărata revoltă va izbucni peste trei luni. Conducătorul ei a fost tînărul de 24 de ani Mordechai Anielewicz. Sub pretextul amenajării de adăposturi antiaeriene, evreii construiesc un sistem de refugii subterane, conectat cu sistemul de canalizare al orașului. Evocînd spiritul antică fortăreață Masada, Anielewicz reușește să stringă în jurul său circa 750 de luptători și să procure 59 de pistoale, 9 puști și cîteva grenade. Trupele naziste sunt informate de aceste pregătiri și hotărâsc să distrugă complet ghetoul din Varșovia pe 19 aprilie 1943. Este momentul declansării revoltei fătige și, în mod miraculos, primele lupte sunt câștigate de insurgenți: 16 soldați naziști sunt uciși și alți 85 sunt răniți. Evident, a fost vorba de o acțiune plină de curaj și demnitate, chiar dacă (de fapt, tocmai pentru că era) utopică și sinucigașă. Prajia micului David nu putea răpune tancurile uriașului Goliat. M. Anielewicz a fost omorât de nemți la 8 mai 1943, dar ceilalți rebeli au rezistat pînă la 16 mai, cind revolta a fost înăbușită în singur. Ghetoul a fost bombardat și complet distrus, mii de evrei au fost masacrati pe loc, iar ceilalți au fost exterminați în lagăre. Cu mîinile goale, infometați și disperați, evreii din ghetoul din Varșovia au rezistat în fața invincibilei armate germane timp de o lună. "Unele state europene, cu armate bine echipate - comentează istoricul Paul Johnson - nu au rezistat atît de mult în fața trupele naziste".

La distanță de aproape două milenii, sindromul Masada s-a manifestat din nou în ghetoul varșovian. Și poate nu este întimplător faptul că cele două răzvrătiri au marcat, într-un fel, dispariția și, respectiv, renășterea statului evreu.

București, mai 1993

L a n d	Zahl
A. Altreich	131.800
Ostmark	43.700
Ostgebiete	420.000
Generalgouvernement	2.284.000
Biłystok	400.000
Protektorat Böhmen und Mähren	74.200
Estland	- judenfrei -
Lettland	3.500
Lituania	34.000
Belgiu	43.000
Danemarca	5.600
Frankreich / Besetztes Gebiet	165.000
Unbesetztes Gebiet	700.000
Griechenland	63.600
Nederlande	160.800
Norvegia	1.300
B. Bulgaria	48.000
England	350.000
Finnland	2.300
Irland	4.000
Italien einschl. Sardinien	58.000
Albania	200
Kroatien	40.000
Portugal	3.000
Rumania einschl. Bessarabien	342.000
Schweden	8.000
Schweiz	18.000
Serbien	10.000
Slowakei	98.000
Espania	6.000
Türkei (europ. Teil)	55.500
Ungaria	742.800
UdSSR	5.000.000
Ukraine	2.994.684
Weißrussland einschl. Biłystok	446.484
Zusammen:	11.000.000

ILIE SERBĂNESCU

Privatizarea: startul aparține politicienilor, rulajul specialiștilor

Recent a avut loc la Sinaia seminarul internațional cu tema "Privatizarea în Europa Centrală și de Est. Strategii și perspective", organizat de Asociația pentru comunitatea culturală europeană, Fundația Soros pentru o societate deschisă și Fundația Humanitas. Au participat reprezentanți guvernamentali, ai instituțiilor însărcinate cu privatizarea și organizațiilor patronale, cercurilor bancare și de afaceri din țările zonei, universitari, ziaristi de specialitate, precum și analiști francezi și americani ai fenomenului, reprezentanți ai unor organizații financiare internaționale și unor firme occidentale de consultanță în materie de privatizare. Asupra importanței și actualității temei nu trebuie insistat. Dezvoltarea sectorului privat este cheia reformei spre o economie de piață, și, după conturarea cadrului legislativ și introducerea principalelor reglementări și mecanisme ale economiei de piață, privatizarea este miza fundamentală. Schimbul de opinii și experiență între țările obligate de fapt, indiferent că vor sau nu, să meargă în aceeași direcție este mai mult decât util pentru a absorbi exemplele reușite și a evita pe cele ce au constituit eșecuri.

Miza este într-adevăr atât de importantă încât se poate spune că privatizarea este un mijloc de eficientizare a economiei și nu un scop în sine, poate fi însă considerată obiectiv de atins, ca scop în sine, cel puțin pînă când sectorul privat va ocupa o pondere măcar de 60% în economie, orice privatizare trebuind, deci, pînă atunci admisă.

Dezbaterile au scos în evidență în mod clar că, în fază de pregătire, privatizarea este un proces eminentă politic. Dacă nu există voință politică de a se face privatizare, procesul nu va porni niciodată, încă în piedici administrative și în propriile sale certe dificultăți. De politic depinde în esență crearea unui cadru instituțional și juridic funcționabil. Odată demarat însă, procesul privatizării trebuie să piardă caracterul politic în favoarea celui tehnic, urmînd să fie instrumentat de către instituții specializate, ca peste tot în lume unde are loc.

● Dreptul la supraviețuire

al unui nou naștere

Aceste aspecte clarifică și răspunsul la întrebarea crucială, care a constituit de altfel tema dezbatării uneia din secțiunile seminarului: centralizarea privatizării sau privatizarea privatizării? Evident, rolul statului nu poate lipsi, sarcina instituirii cadrului legal revenind fară îndoială autorității statale, în laturile ei legislative și executivă. Să, obligatoriu, statul trebuie să-și organizeze și propriile instituții care să-l reprezinte în calitate de proprietar în procesul de privatizare. După cum poate fi avut în vedere pentru stat și un anumit rol de animator al procesului, îndeosebi în fază de demaraj. Dar, dacă se va lăsa desfășurarea în sine a procesului exclusiv în seama unor instituții de stat care să impună un fel de privatizare condusă de la centru, fară ca indispensabilele instituții specializate care, în calitate de intermediari derulează de fapt procesul asigurând expertiza, evaluarea și organizarea aranjamentele concrete, deci fară ca acestea să fie ele însele private, se riscă să nu se mai realizeze niciodată privatizarea. Eșecul devine aproape inevitabil, căci este legat cel puțin de inertă burocratică și conservatoare ce caracterizează orice structură de stat.

Un aspect de prim ordin a fost considerat ceea ce s-a numit "organizarea cumpărătorului", adică sectorul privat, atât sub raport instituțional cit și sub raport financiar, subliniindu-se, în mod cu totul pertinent, că nu este de ajuns de a se vorbi de privatizare și a se crea cadrul legal favorabil acestie, dacă sectorul privat nu este sprijinit continuu sau, și mai rău, dacă este chiar opriat fiscal ori administrativ refuzându-i-se dreptul la supraviețuire după ce i s-a acceptat nașterea.

Deși atât de aproape geografic – dar altfel la antipozitiv –, în Cehia o opțiune politică netă pentru privatizare, un cadrul legislativ și administrativ flexibil, cu circa 300 de intermediari privați, care se ocupă de aranjamentele de privatizare. Aceștia, în număr mare fiind, au sansă superioare să promoveze privatizarea, căci oferă o gamă largă de opțiuni și aranjamente concrete – lucru esențial întrucât în privatizare nu există soluții tipizate. Rezultat: procesul nu doar a demarat efectiv, dar și s-a instalat serios, putindu-se deja vorbi de o proporție de 30-40%. Totodată, peste 3/4 din certificatele de proprietate acordate cu titlu gratuit s-au operaționalizat ajungind plasate, prin mijlocirea puzderiei de intermediari autorizați, în acțiuni ale întreprinderilor. Se aşteaptă

o pondere de 90% în procesul de privatizare pînă la sfîrșitul anului viitor. Există deja pregătite în sistem concurențial circa 10.000 de proiecte-proponeri de privatizare pentru 2.000 de întreprinderi. În loc de discuții interminabile despre evaluarea "corectă" a activelor de stat destinate vinzării, în Cehia întreprinderi sunt cumpărate de particulari, în ciuda acelei generale insuficiente de capital finanțier, căci statul de fapt nu își propune cumva să cîștige bani de pe urma privatizării, ci vizează să-i asigure operaționalitatea pentru ca aceasta să se înfăptuiască.

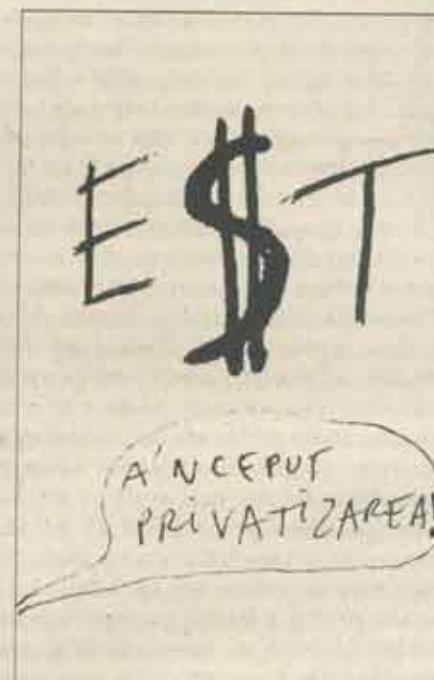
● Dictatura băncilor

Problemele actuale ale privatizării în Cehia sunt deja în principal ale unui alt stadiu. În condițiile constituiri proprietății private de tip asociativ, adică pe acțiuni, venind dinspre proprietatea de stat – a tuturor dar de fapt a nimănui – și nu dinspre proprietatea privată de tip individual, adică masiv concentrată, se manifestă efectele perverse ale lipsiei de claritate a relațiilor în tripletul acționari-Consiliu de administrație-manager și în asumarea autorității și exercitarea funcției specifice a fiecarei dintre aceste verighi indispensabile: de control, în cazul acționarilor ca proprietari; de decizie strategică, în cazul Consiliului de administrație ca reprezentant al proprietarului; și de gestiune operativă, în cazul echipei manageriale imputernicite pentru aceasta. În România, asemenea probleme nu se pun, pur și simplu pentru faptul că procesul privatizării (întelese aici ca transfer de proprietate de la stat către particulari) are dimensiuni atât de derizorii încât se poate spune, fără teamă de a greși, că nici măcar nu a început.

O idee care s-a evidențiat net în cadrul seminarului a fost aceea că singura dictatură ce poate fi admisă în economia de piață – cea a băncilor – constituie un important promotor al privatizării pentru că, pe plan practic, înseamnă o riguroasă și scrupuloasă disciplină financiară, o certitudine a alocării resurselor spre activitățile performante. Pentru aceasta, băncile însele trebuie privatizate: de fapt, procesul privatizării trebuie să înceapă cu băncile însele, avînd în vedere rolul lor de fond, după cum și naționalizarea comunistă a început, nu întimplător, tot cu băncile.

● Investițiile străine și riscul de țară

În mod firesc, un loc aparte în dezbatere î-a ocupat rolul promovațional în privatizare al investițiilor externe ca posibilă contraponere a lipsiei de capital intern și ca apport direct de tehnologii moderne și indemnare managerială. Analizele de mare profunzime și finețe – detașindu-se studiul lui Dorel Sandor – au fost prezentate în seminar asupra problemelor care condiționează decizia de implicare a investitorilor străini în țările est-europene, de la cadrul legislativ și potențialul pieței (deci interesul economic) pînă la stabilitatea politică și imaginea externă a fiecărei țări în parte. Studiile prezentate, ca și diferențele clasamente intocmite pe baza acestor criterii, au evidențiat ponderea copleșitoare a politicului, riscul de țară avînd ca dimensiune fundamentală riscul politic. Din păcate, România se situează pe o poziție fruntașă ca țară de risc sau, altfel spus, una codașă în ce privește preferințele și intențiile investitorilor, lucru confirmat în practică de prezența în România a puțini investitori de marcă și dimpotrivă a mulți derizorii sau de factură nu tocmai onorabilă. În raport cu aprehensiunile de ordin național (sau mai bine zis nationalist) față de capitalul străin – manifestate într-un fel sau altul în mai toate țările est-europene – s-a arătat că, dincolo de orice altceva, investițiile străine aduc cu sine conectarea, de neînlocuit, a țării la inevitabila internaționalizare a vieții economice în acest amurg de secol XX și început de mileniul III.

Centralizarea "dezetatizării" – paradox și neoperationalitate

Dacă ne referim la privatizarea economiei, atunci se poate considera că procesul a demarat și este relativ bine instalat în România. Au fost înființate peste 200.000 societăți comerciale private și mai există încă 200.000 unități familiale. Ponderea lor în economie este totușu redusă, dar – luînd în considerare și sectorul țărănesc particular, preponderent acum în agricultură în urma noii legi funciare (circa 3/4 din pămînt și încă și mai mult din producție) – se poate estimă o participare de aproximativ o pâtrime a sectorului privat în formarea produsului intern brut. Ceea ce reprezintă destul de mult în comparație cu numai cîteva procente înainte de Decembrie '89 în țara comunistă cu economia cea mai aberant centralizată din Centru și Estul Europei. Din păcate, prezența sectorului privat – relativ semnificativ în comerț și servicii – rămîne cu totul marginală în industrie. Să nu doar datorită tendinței firești a capitalului privat, de altfel firav, de a se lansa în investiții de mai mică avergură dar cu recuperare rapidă, ci și din cauza reglementărilor legislative și obstacolelor administrative care nu încurajează prin acordarea de sprijin și facilități fiscale implicarea în proiecte de producție și nu numai de comercializare.

Dacă însă avem în vedere acceptiunea restrînsă a privatizării – de transfer al proprietății de la stat la particulari –, în România procesul nu a pornit efectiv. Acest transfer, ale cărui dificultăți sunt bine cunoscute, este îngreunat și nu facilitează cadrul legal stabilă care concepe privatizarea într-o manieră aproape sigur neoperatională, copleșitor de dirijistă datorită încercării de a o înfăptui și conduce "de sus", prin structuri de stat burocratice mamut. Potrivit legii privatizării, 70% din capitalul societăților de stat privatizabile (altele, cu regim de regii autonome, urmînd să rămîne în proprietate publică) trece în administrarea unei instituții-gigant: Fondul Proprietății de Stat. Aceasta are obligația de a scoate anual în vinzare către particulari tranșe de cîte 10%, astfel încît în 7 ani să-și inceteze activitatea. Nu s-a prea văzut însă operind o instituție de stat a cărei rațiune de existență și menire să fie tocmai propria desființare. Restul de 30% din capitalul societăților de stat privatizabile aparțin în principiu cetățenilor adulți ai României, care au primit gratuit în acest sens fiecare certificate de proprietate. Pentru ei, această posesie nu are însă deocamdată nici un fel de semnificație și nici nu se știe dacă va avea, căci nu s-a stabilit modul funcțional prin care respectivele certificate să poată fi transformate în acțiuni ale întreprinderilor. Nici un intermediar privat nu este autorizat explicit de către lege în a interveni în procesul de privatizare. Dimpotrivă, singurele instituții specializate care să-i ajute și îndrumă pe particularii individuali sunt alți cinci mamuți de stat – așa-numitele Fonduri ale Proprietății Private –, care reprezintă de fapt deținătorii actuali ai procentului amintit de 30% din capitalul societăților de stat și abia la care sint acționari posesorii certificatelor de proprietate. În ultimele luni s-a mers înapoi și nu înainte. Guvernul constituise în urma alegerilor generale din toamna trecută, care au dat cîștig de cauză forțelor politice ce se autooproclamă de stînga sau centru-stînga, s-a declarat deschis el însuși reprezentantul statului-patron, adăugind impedimentelor pe calea marilor privatizări o gravă confuzie instituțională, intrucât, potrivit legii anterior menționate, încă în vigoare, nu guvernul, ci Fondul Proprietății de Stat este imputernicit, ca delegat al statului-patron, cu privatizarea.

O încercare de modificare a legii ar complica lucrurile, amintind și mai mult privatizarea. Singura soluție, dacă totușu privatizarea este acceptată politic, o constituie adoptarea de urgență a unor reglementări care, autorizînd ceea ce legea actuală nu interzice, să pună pe rol legal și administrativ tot ceea ce este necesar pentru a flexibiliza și descentraliza procesul privatizării, mai precis de a privatiza privatizarea prin implicarea unor structuri private în rîndul indispensabililor intermediari care trebuie să intervină în circulația și gestiunea certificatelor de proprietate ale particularilor individuali și în organizarea aranjamentele concrete de vinzare-cumpărare sau de plasamente investiționale. Este nevoie să se renunțe la încercările de centralizare sau etatizare a dezatatizării, pentru că în privatizare, prin sine, nu există soluții-standard, ci doar abordări de la caz la caz.

RADU CĂLIN CRISTEA

Cer închis

Președintele Ion Iliescu a împlinit zilele acestea trei ani de cînd a devenit șeful statului. Nu mai punem la socoteală perioada CPUN-ului. Contestat de unii, sprijinit de alții (aceștia din urmă evident mai numeroși, cel puțin din unghiu eficienței electorale), dl. Iliescu a putut să profite de regularitatea flegmatică a echipei FSN din prima legislatură — o mașină de vot, cum s-a spus, cel puțin inspirată, îndeosebi în legile cu greutate, și de motivația personală a liderului de la Cotroceni. Foarte grijuliu cu invocarea limitelor prerogativelor sale ori de cîte ori s-a aflat în situația unor angajamente de anvergură, limite depășite altfel în pas sălăt cînd prerogativele amintite sucombau în fața dorinței președintelui de a-și face auzită vocea în cutare cheștiune, dl. Iliescu a influențat masiv acele decizii care lasă îndeobște urme în istoria unui popor. Republica prezentată votată de constituțiană n-a făcut decât să întărească poziția d-lui Iliescu.

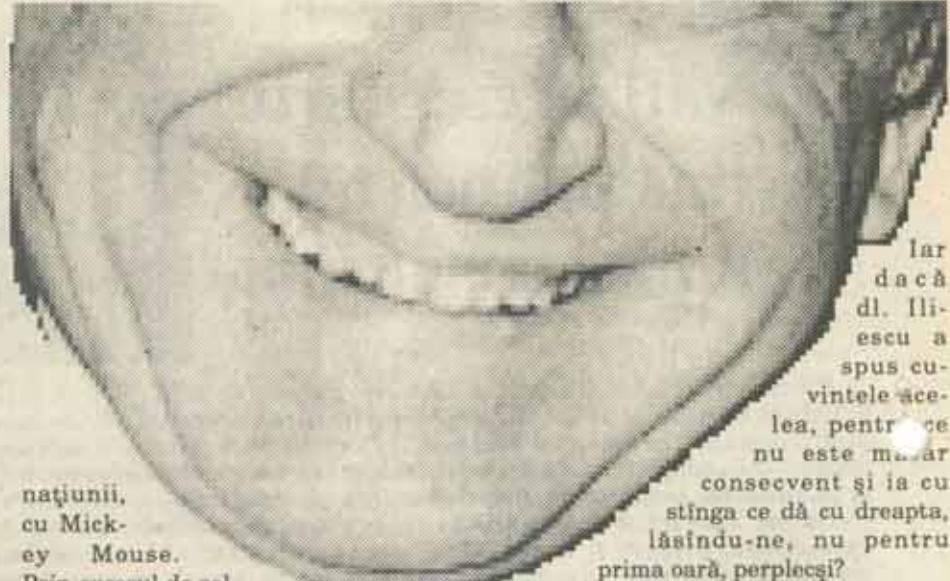
La alegerile din toamna trecută, dl. Iliescu a invins chiar mai ușor decât se aștepta la un moment dat, garnisind un discurs destul de sigur pe sine și conținând multe diagnostice corecte cu diferite trucuri, alături, inclinând să credem, de realitate (Coposu face liste negre, vin moșierii, Constantinescu aduce regele ș.a.m.d.), dar cu priza dovedită la o populație încă, pe întinse portiuni, complet năucă.

S-a mai stins oarecum gîndul că din nevoia de Havel și Walesa a rămas pînă la urmă un președinte care, din motive arhicunoscute, n-avea cum să reprezinte o despărțire netă de trecut. Cu diverse prilejuri, din ce în ce mai rare și mai diluate, dl. Iliescu s-a disociat cu jumătate de gură de experiența sa comunistă. N-a făcut-o însă niciodată consecvent și inechivoc, inclusiv prin faptul că la anumite distanțări de vechiul regim dl. Iliescu renunță prin alte serii de mărturisiri care identificau în dînsul tocmai acea disidență moale, al cărei vis netârmat se rezuma la reformarea din interior a comunismului. Un lector atent al discursurilor d-lui Iliescu a putut observa delicatețea cu care președintele extrage și dosește, ca să zic așa, componenta ideologică dintr-un sistem comunist pe care, după aprecierile sale, l-ar fi dus la pierzanie doar o politică economică greșită. Cu alte vorbe, comunismul ar fi fost eminentemente un totalitarism economic.

Lasă o parte faptul că, din motive pe care nu m-ăș repezi să le numesc imediat, dl. Iliescu s-a lăsat înconjurat de o echipă care (cu unele împotrățări abia în a doua legislatură) a fost dezvăluită de presă ca slujind, fiecare după puterea sa, instituții uneori simbolice ale fostului regim. Opinia publică n-a aflat încă, așa cum se procedează în toate instituțiile prezentiale care nu se feresc de ochii lumii, că lume muncește la Cotroceni și care este competența acestor persoane, eventual probată și prin prestații anterevolutionare. Ar fi, poate, un drept firesc al contribuabilului să afle. A rămas o enigmă

pentru analiștii politici faptul că dl. Iliescu n-a dorit să pună lucrurile în ordine, acceptînd ca asupra unor apropiati ai săi să planeze suspiciuni dintre cele mai grele. Personal aș fi fost mult mai înnîștit dacă președinția reacționa în vreun fel, cum ar fi acceptul ori chemarea în instanță, la un sir de documente reproduce în România liberă prin primăvara lui '90 (e vorba de fotocopii după prezumitive legitimații ale unor agenți ai Securității). După cum, bunăoară, alături de saluturi adresate unor ziar sau artiști cu prilejul unor aniversări, m-ar fi multumit ca, în termeni lipsiți de orice ambiguitate, președinția să ne spună dacă împărtășește sau nu acuzațiile foarte grave aduse într-un număr recent al Tineramei unui consilier despre care nutrim speranță că dl. Iliescu are mai multe informații decât un simplu jurnalist. Despre toate acestea și, din păcate, multe asemenea lor, președinția nu zice nici pfs. E uimitoare această opacitate, cu atît mai mult cu cît, în situațiile date, presa poste să mintă. Președinția tace și atunci cînd, în mod normal credem noi, ar trebui să se simtă profund lezată ca instituție (e vorba, în fond, de bănuiala ce poate persista din moment ce nu este contrazisă, integrările în structurile sale a unor persoane despre care se afirmă că ar avea legături cu aparate de informații secrete care, zice-se, nu mai există), în schimb sare ca arsă și cheamă prin tribunale o mină de ziaristi care au scris că dl. Iliescu are un salariu mai mare decât este în realitate.

Nu știu pînă unde merg inițiativelor personale ale președintelui Iliescu sau cît este dînsul de concesii la sfaturile celor din jur. Cert este, după opinia mea, că în ultimele luni mai ales nivelul de reprezentare a imaginii președintelui a atins cote extrem de scăzute. Nu atît din cauza violenței unor luări de poziție (au fost și acestea), cît datorită unor semnale tulburi, dezordonate și, pe alocuri, exasperant de negligente în continuitatea și

națiunii,
cu Mick-
ey Mouse.

Prin excesul de zel

al Rodicăi Beceanu (de altfel cea mai harnică sursă a șifonării imaginii publice a președintelui), după ce o țară întreagă așteptase să vadă ce anume și-au spus d-nii Iliescu și Izetbegović. Televiziunea îl-a arătat pe șeful statului român plimbîndu-se printre peșteră și contemplînd apoi seninul o familie de șopirile subacvatice. Nu mai departe joi 27 mai, în timp ce la sud de Bacău (la Răcăciuni, Tulucești, Pincești, Tamaș, Gh. Doja, Gișteni, Itești etc.) apele ieșite din matcă făceau prăpăd, dl. Iliescu se afla ceva mai la nord de suprafața sinistrului, la Iași, pentru a patrona Simpozionul francofon al apei.

Absolut derutantă pentru un jurnalist care operează cu decizii clare este îngrijorătoarea discontinuitate a opiniei prezentiale, stare pe care dl. Iliescu a ilustrat-o în ultima vreme cu o alarmantă vervă. Echidistanța pare a fi pentru dînsul un corset nespus de incomod din moment ce-l abandonează atît de des. Mă refer mai ales la presupunția de vinovăție prin care, la recenta reuniune cu prefectii, dl. Iliescu a cotat "scandalul Florică" ca o manevră orientată contra Guvernului și Puterii. Situarea deasupra partidelor politice se arată a fi pentru dl. Iliescu o imponderabilitate asumată cu toată originala naturalețe a unor intermitențe ca aceasta de mai sus. Atacul d-lui Iliescu a produs reacții pe măsură, cele mai energice fiind, după știința mea, cele ale FSN și PAC. Pentru ca peste doar o săptămână, președinția să dea vertiginos înapoi, dl. Chebeleu pomenind de "unele confuzii care au scos în evidență modificări sau inconveniente în punctele

lare
dacă
dl. Iliescu a
spus cu
vintele ace-
lea, pentr
nu este m...ar
consecvent și ia cu
stingă ce dă cu dreapta,
lăsindu-ne, nu pentru
prima oară, perplexi?

Aș putea fi tentat să trec neobservate omisiunile semnificative din judecările d-lui Iliescu. Dînsul afirmă că are informații foarte puține despre bine Infipitul grup "Un viitor pentru România". Cineva i-ar putea aminti în treacăt șefului statului că doi dintre membrii grupului îl sunt consilieri, iar cel de-al treilea îl condus ultima campanie electorală. Mai puțin relevantă poate fi și convingerea dînsului că Televiziunea nu primește bani de la buget cînd, de fapt, primește. Putem admite și că îngrijorarea d-lui Iliescu față de legionari (probabil aceiași despre care spunea că au dat o lovitură de stat în 13 iunie '90) îl copleșește într-atât încît pierde din vedere cine săn și unde se află adevăratale pericole extremiste. Putem, la urma urmelor, să acceptăm orice. Inclusiv ultima bravură ideatică a șefului statului care, de vorbă cu un trecător, ar fi spus că "monarchia este o structură antidemocratică". Dl. Iliescu, dind anumite probe de poliglotism, ne întrebă doar cum va fi sunind pentru dînsul acest moment politic în engleză, spaniolă ori olandeză.

În acești trei ani, după opinia noastră, președintele Ion Iliescu pare să fi fost, așa cum crede multă lume, victimă unor concesii prea ușor făcute în momente cînd ar fi trebuit, poate, să pună piciorul în prag. Conservatorismul său marchează probabil nu doar sinceritatea indiscutabilă a recuperării unor persoane, evenimente, instituții și mentalități ale trecutului, ci și o timore excesivă în fața unor situații neașteptate care impun măsuri spontane. În cele cîteva situații-limită de pînă acum (13-15 iunie, tratatul de amicitie cu URSS, puciul de la Moscova, ultima mineriadă, poate chiar te miri ce împrejurare din decembrie '89), dl. Iliescu, cu tot respectul datorat instituției pe care o reprezintă, a dovedit o manieră greu imitabilă de a-și pierde capul. Din motivele aduse în discuție de noi (simple supozitii în adevăr, chiar dacă alți observatori invocă împrejurări ce conduc la judecăți încă mai aspre) ori poate din altele pe care nu le cunoscem, dl. Iliescu ezită să privească cu ochi adevăruri clare ca lumina zilei, optind (e un fel de a spune) pentru atitudini împăciuitoriste, lesne previzibile, cenușii stilistic și temperate cu nonșalanță dacă este cazul. Găsim în asta, poate, încă unul din argumentele mișcării noastre mai mult de-a bușilea și cu un azimut difuz. Influența politică și exemplul personal ale d-lui Iliescu sunt prea puternice pentru a-l scoate din ecuația acestei înaintări greoaie către o lume care pare a-și refuza, unul cîte unul, orizonturile salvatoare. Prudentă, doar prudentă n-a făcut niciodată istorie.

omogenitatea unui mesaj politic. De o vreme, șeful statului și-a făcut un insolit obicei din a se afla exact acolo unde nu trebuie. Acum vreo trei săptămâni, sub cerul încărcat al amenințării grevei generale, dl. Iliescu a dorit să atenueze dramatismul acestei atmosfere înflinindu-se, în vîzul

de vedere exprimate de președinte". Nu mai înțelegi nimic. A spus sau nu dl. Iliescu că "toată această campanie de corupție se dorește a fi îndreptată spre Guvern și Putere"? Dacă n-a făcut o asemenea afirmație, atunci ce le-o fi căsunat parlamentarilor care au polemizat astfel cu un text ce nu există?

La Convenția Extraordinară a FSN, acesta a devenit Partidul Democrat

– Dl. Petre Roman a avansat ideea unui guvern reformator –

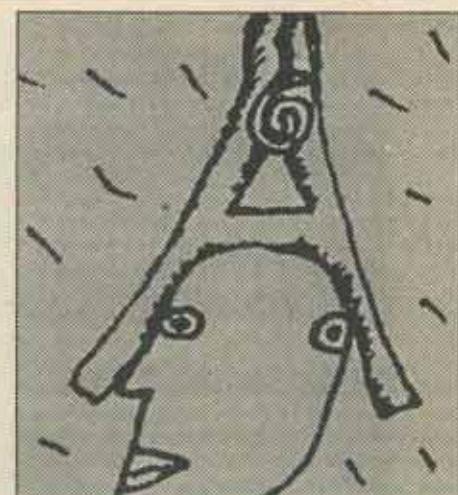
Convenția Națională Extraordinară a FSN, desfășurată vineri și sâmbătă la Constanța, a avut ca scop principal consfințirea fuziunii între FSN și PD și adoptarea noii denumirii a partidului. Prima zi a debutat cu prezentarea invitaților: reprezentanți ai ambasadelor SUA, Franței, Italiei, Moldovei, Rusiei și Chinei și ai unor formațiuni politice – PNTCD, PAC, AC, UDMR, PD. În continuare, dl. Petre Roman a citit mesajul politic al FSN – alternativa pentru ieșirea din criză, o analiză severă a stării actuale a

țării, urmată de o prezentare amplă a ofertei politice a FSN. Guvernul Văcăroiu, socotit a fi reprezentantul economiei sociale, a fost acuzat de favorizarea centralizării și de sugrumerarea sectorului privat. S-a vorbit și despre necesitatea găsirii unui program comun al opozitiei, care să ducă la constituirea unei noi majorități parlamentare. Nici subiectul corupției nu a fost ocolit, liderul FSN afirmind că cele două comisii parlamentare de anchetă a guvernării Roman au avut ca scop discreditarea par-

tidului în preajma alegerilor generale din toamnă și că, acum, FDSN se află "într-o oală mult mai adevărată a corupției". Ultima zi a lucrărilor Convenției Extraordinare a FSN a fost consacrată votului pentru schimbarea denumirii partidului și modificării statutului. Noua denumire – Partidul Democrat – a fost adoptată cu numai șapte voturi împotriva. Ea va păstra, însă între paranteze, și vechiul nume – FSN, sigla rămânând transafirul. Din Colegiul Director al PD (FSN) urmează să

facă parte și 11 membri ai fostului PD. Dl. Adrian Severin a dat citire unui apel al Convenției Naționale a FSN, în care președintelui și Guvernului li se cere să renunțe la asocierea cu forțele politice extremești, iar partidele democratice sunt chemate să "creeze premisele formării unui nou guvern, cu adevărat atașat ideilor reformei și democratiei". De altfel, ideea necesității formării unui guvern cu participarea partidelor din opoziția parlamentară a revenit deseori în discursurile liderilor FSN. La conferința de presă care a urmat, dl. Roman a fost întrebat cum vede posibilă o restructurare a majorității. Precizind că nu poate fi vorba despre un compromis între "nomenclatura economică socialiste aflată la putere și reformiști", dl. Roman a răspuns că speră într-o nouă dinamică politică printr-o coaliție largă cu alte partide democratice.

Referindu-se la nuanța liberală a programului economic prezentat vineri de dl. Petre Roman, dl. Adrian Severin a explicat că este vorba despre depășirea unui anumit stadiu ideologic al socialdemocrației europene, prin abandonarea definitivă a socialismului, inclusiv a celui occidental. "Privatizarea este în centrul programului nostru, dar noi nu vorbim despre statul minimal, ci de statul subsidiar" – a adăugat dl. Severin.

SRI=SRL?

"Lucrările SRI nu sunt abilități prin lege să asigure garda personală a oamenilor politici", a declarat dl. Petre Roman la conferința de presă ce a urmat Convenției Naționale a FSN. "Pentru modul cum au procedat joi în Parlament, ei trebuiau să sanctioneze și să facă afară", a concluzionat liderul PD (FSN). Regretul exprimat de SRI în comunicatul dat sâmbătă a fost considerat "o ieșire prea facilă pentru gravitatea faptului", deoarece pe banii contribuabilului "membri ai Brigăzii Antitero, din cadrul SRI, păzește persoane cum este liderul PRM, cunoscut pentru pozițiile sale extremiste, deci antiromânești", a fost opinia d-lui Adrian Severin. D-sa a adăugat că, în cazul în care C.V. Tudor plătește aceste persoane. Înseamnă că SRI = SRL, deși SRI nu este o întreprindere prestatoare de servicii. Dar, s-a întrebat dl. Severin, nu cumva se prestează asemenea servicii pentru ca banii incasati care nu intră în bugetul statului să fie folosiți pentru niște operațiuni ce scapă controlului statului?

La închiderea ediției ● La închiderea ediției ● La închiderea ediției ● La închiderea ediției ● La închiderea ediției ●

PD (FSN) a cerut delimitarea FDSN față de extremism și violență

Joi 27 mai, cele două Camere ale Parlamentului s-au reunit în ședință comună pentru dezbatările privind constituirea comisiei de anchetare a cazurilor de corupție. Discuțiile au degenerat spre finalul ședinței într-un scandal de proporții, provocat de discursul arrognat al senatorului C.V. Tudor. Acesta a declarat, printre altele: "Mi-am depus carnetul de partid în timpul lui Ceaușescu, dar nu e prea tîrziu să-l iau înapoi". După ce și-a încheiat discursul, plin de acuzații la adresa Opoziției, liderul PRM a părăsit sala în huiduieli, fiind așteptat la ieșire de dl. Aristide Dragomir, deputat FSN. Între cei doi a avut loc un schimb de replici, urmat de o încâierare în toată regula. Liderul PRM și-a chemat în ajutor garda de corp, care l-aștepta afară și care a năvălit în holul mare al Parlamentului, unde l-au bătut atât pe dl. Dragomir, cât și pe dl. Vasile Bran, coleg de partid al d-lui Dragomir, care l-a venit în ajutor. Dl. Dragomir, cules, se pare, de pe jos – holul Parlamentului era stropit de singe în mai multe locuri – de alți doi deputați, a fost dus la cabinetul medical al Camerei, unde s-a constatat că fusese lovit la cap cu un obiect ascuțit.

Angajații SPP au asistat la bătaie fără a interveni.

Intr-un comunicat al SRI, remis presei la cîteva zile după incident, conducea acestei instituții recunoștea că membrii gărzii personale a senatorului PRM sunt angajați ai Brigăzii Antiteroriste a SRI, ceea ce este considerat ilegal de către Opoziție.

Luni, în cadrul ședinței Camerei Deputaților, reprezentanții Opoziției au cerut cu insistență suspendarea lucrărilor și organizarea unei întîlniri urgente între liderii grupurilor parlamentare și Biroul Permanent al Camerei. Dl. Adrian Năstase a încercat în repetate rînduri, sub diferite motive, să amine această întîlnire. În final, s-a decis ca ea să se desfășoare la orele 19. Scopul acestei întîlniri era de a se discuta și de a se găsi o poziție comună în problema extinderii violenței și extremismului în viața politică românească. Presa acreditată la Cameră a făcut cerere pentru a fi acceptată la ședință, dar ea a fost respinsă la insistențele d-lui Năstase. Marti, PD (FSN) a organizat o conferință de presă, în care a relatat modul cum s-au desfășurat cele cinci ore de discuții între liderii grupurilor parlamentare și Biroul Permanent.

Dl. Severin a precizat că PD (FSN) a cerut tuturor partidelor, dar în mod special FDSN-ului, o declarație de delimitare politică față de extremism și violență politică. Totodată, dl. Severin a propus ca instituțiile implicate în evenimentul de joi din Parlament – SRI și SPP – să fie trecute prin lege sub control ministerial. Mai precis, SRI să treacă în subordinea Ministerului Justiției, iar SPP în subordinea Ministerului de Interne, pentru ca astfel să existe un control politic eficient asupra lor. "Nu s-a obținut mai nimic la această întîlnire, FDSN arătindu-se mai încrezător în alianță cu partidele extremești decât într-un dialog cu partidele de opoziție", a fost concluzia d-lui Severin, completată de afirmația d-lui Radu Berceanu: "Reprezentanții FDSN nu au dorit să renunțe la încercarea de a apăra poziția d-lui C.V. Tudor în această problemă". Întrebat ce crede despre o declarație a FDSN, pomenită de dl. Dan Marțian în ședință de luni a Camerei – o declarație despre care dl. Dan Marțian a afirmat că nu o va face publică decât "la nevoie" –, dl. Severin a răspuns că ar putea fi vorba de un săntaj politic, dar, poate mai ales, de semnul unei disensiuni în interiorul FDSN.

• DL. Ciuceanu – pe post de consultant-cenzor al Memorialului Durerii

Doamnă Lucia Hossu-Longin, cum s-a născut Memorialul?

In vara anului 1991, Comisia parlamentară de cercetare a abuzurilor, condusă în acea vreme de deputatul Radu Ciuceanu, a organizat o expediție prin cîteva din închisorile politice ale României la cererea expresă a Televiziunii elvețiene de a realiza un film. Atunci, Comisia a făcut invitația Televiziunii Române de a lăsa parte la această expediție și a hotărât ca departamentul nostru, Departamentul Film-teatru, să răspundă de acest viitor reportaj. Am mers la Gherla, la Aiud, am survolat cu elicopterul zona Canalului, la Craiova, la Pitești și la Jilava. Dar nu această deplasare m-a făcut să mă gîndesc la un memorial al durerii, ci discuții cu martorii care ne însoțeau în mașină, în elicopter. Mi-am dat seama atunci că se poate realiza un serial despre sistemul concentrațional românesc, despre detenția politică din România.

Ajî văzut filmul realizat de elvețieni?

Era un film de 30 de minute, aproape turistic, despre rezistență timp de cinci decenii în fața comunismului. Era un film în care personajul central era dl. Radu Ciuceanu. Ne-am întors la Televiziune și am propus d-lui Răzvan Theodorescu să facem un serial. Dinsul a acceptat cu foarte multă bunăvoie și și-a întrebat cam cine episoade cred eu că s-ar putea face. Arcul de timp ar fi fost 1944-1965, dar, după cum bine știi, Memorialul a intrat imediat, după primele episoade, în actualitate.

La un moment dat s-a formulat reproșul că Memorialul se referă numai la acest arc de timp, ca și cum după 1965 n-ar mai fi existat reprezintă.

Cred că cei ce ne-au autorizat ca să incepem Memorialul – mă gîndesc intîi la Comisia parlamentară a d-lui Ciuceanu, care se socotea din capul locului consultantul filmului – desisese în absență noastră ca acest memorial să se opreasă la momentul venirii lui Ceaușescu. Dar noi, după cum bine ajî văzut, chiar în episoade legate de cruciada colectivizării am inceput un episod cu crimele pe care Ceaușescu le-a săvîrșit în Vrancea în timpul colectivizării. Sigur că Memorialul ar fi avut nevoie de un consultant de bună credință, pe care eu să-l simt aproape și care să ne însoțească în acest efort. Am crezut la inceput că l-am găsit în persoana d-lui Radu Ciuceanu. M-am înșelat atât de grav încât să putea spune astăzi că cele două episoade de inceput – "Jilava" și "Pitești" – săt ratate datorită d-sale, datorită ambicioilor restrinse și conjuncturale prin care a dorit ca Memorialul să fie aservit numai intențiilor d-sale, colegilor săi de intenții. Vreau să spun că printre primele obiective pe care mi le-a facut la Memorial a fost aducerea lui în actualitate. De exemplu, mă întrebă: "De ce e nevoie să pui întrebări martorilor, foștilor detinuți, ce fac, în ce cred astăzi; de ce-i întrebări ce pensii au? Nu ne interesează asta".

Dar dl. Ciuceanu a fost el însuși închis de comuniști. Conducea Comisia de cercetare a abuzurilor. Este istoric. Ar fi avut, prin urmare, toate calitățile de a fi consultantul acestui film.

Am să spun acum un lucru foarte grav: dl. Ciuceanu doresc ca Memorialul să fie o operă legală neapărută de generozitatea d-lui Iliescu, care oferea, iată, încă o sansă democrației din România – putem să vorbim despre crimele săptuite în deceniile de stalinism. Orice atingere la per-

soana d-lui Iliescu îl scoate din sărite pe dl. Ciuceanu. De exemplu, în interviul realizat în fața ușii cu Marta Drăghici, la un moment dat, Marta Drăghici, la o întrebare a mea destul de delicată, mi-a răspuns: "Dragă, nouă nu ne este frică atât timp cit la conducerea țării se află Ion Iliescu". Această răspunsă nu a mai apărut în Memorial pentru că dl. Radu Ciuceanu pur și simplu a făcut o criză de isterie, obligându-mă să scot această replică. Mi-a spus: "După ce că dl. Iliescu ne-a dat voie, cu ce e vinovat el că acești oameni se rezemă de el, de bunătatea lui? Nu, trebuie să îi săscă această replică. Neapărăt!". Astă a fost poate singura replică cenzurată din Memorial. Dl. Ciuceanu îmi impunea tot mai multe cenzuri: nu e voie să spui Regele, spune Coroana sau Monarhia și aşa mai departe. Nimeni nu mă cenzura în Televiziune, nici măcar Răzvan Theodorescu, în schimb opera dl. Radu Ciuceanu. Ne-am despărțit în clipa cind am inceput să fac "Sighetul". Dinsul pleca în străinătate. L-am întrebat atunci: "Dvs.,

în calitate de consultant, nu aveți nimic să-mi dați în legătură cu Sighetul?".

Pentru că, în fața fizicii inchisori mă aflam ca în față unui deșert; în afară de mărturii nu există nimic material, nici un document. Mi-a spus: "Bine, du-te acolo. Cind mă întorc stăm de vorbă". Și-mi arăta cu degetul, eram toti din echipă la acea discuție: "Să nu faci din Iuliu Maniu un erou, pentru că vin alegerile și nu vreau să-l supăr pe dl. Iliescu". Atunci am spus: "Din clipa aceasta, dvs. nu mai sunteți consultantul filmului. Eu nu pot să-l fac pe Iuliu Maniu un erou, el este un erou", i-am intors spatele și am ieșit. A urmat un săzintă întreg de represiuni: a trimis o hirtie din partea Camerei Deputaților, prin care cerea d-lui Răzvan Theodorescu ca Memorialul Durerii să fie plătit de Parlamentul României. Bănuiesc că era mai mult decât o "subvenționare" materială, probabil că ar fi fost și o subvenționare ideologică. Răzvan Theodorescu m-a chemat și mi-a spus: "Noi suntem o instituție săracă, Parlamentul dorește să plătească Memorialul Durerii". Eu atunci am spus că nu dorim să fim mai bogăți decât suntem. Memorialul nu cheltuieste bani, n-are decât transportul și foarte puține plăți de făcut, nici măcar pe martori nu putem să-i plătim, dar nu vom face filmul cu Parlamentul României; ca și cum efortul de limpezire a istoriei naționale urmă să fie plătit de Dumitrașcu și Văcaru. Astăzi Parlamentul este așa, milne va fi un alt parlament și trebuie să avem ambii ca Memorialul să fie o operă a instituției naționale care este Televiziunea, și nu a unei instituții conjuncturale. După aceea a urmat un sir de atacuri în presă, iar aceste atacuri au încrezut că vreme dl. Ciuceanu a trecut într-un oarecare con de umbră; ele s-au reinnoit la apariția lui Paul Everac. Immediat după episodul "Vrancea", dl. Ciuceanu a cerut să vorbească în Televiziune împotriva episodului "Vrancea", cu argumentul că acea Comisie 14 nu s-a ocupat de abuzurile Legii fondului funciar. Ce se-ntimplase: dinsul, în urmă cu un an de zile, a transmis o informație la "România liberă" prin care cerea tuturor celor care au suportat abuzuri și detinuți în timpul colectivizării să trimită dosare complete însoțite de acte dovezi de către comisia 14, întrucât se încercă repararea tuturor daunelor morale și materiale. De bună credință, foarte mulți oameni din țară au trimis aceste dosare foarte greu de alcătuitor; erau sănătoșe puncte la care omul trebuia să răspundă. Multă țărani – am stat de vorbă cu ei – și-au angajat avocați ca să răspundă și au trimis inclusiv documentele originale. Comisia 14 le-a blocat timp de un an de zile. În clipa cind Legea fondului funciar a inceput să nască atită și atită surse de nemulțumire și au inceput judecățile (tribunalele judecățile au circa 80% din cauze numai litigii legate de pămînt), acești oameni au avut nevoie de propriile lor acte, pe care nu și le-au mai putut recupera de la Comisia 14.

Comisia 14 a editat o lucrare privind colectivizarea forțată în România.

Practic, dl. Ciuceanu a lăsat toate acele jalbe ale țăraniilor pentru a scoate o carte. Or, menirea Comisiei 14 era de cercetare a surselor acestor abuzuri. În episodul

"Vrancea" și, în "Suferințele țăraniilor din Cimpia Română", foarte mulți spuneau: "Eu nu mai am acte, le-am dat d-lui Ciuceanu, care mi-a promis că vine și n-a venit". Nu era prima reclamație: la Nucșoara, a lăsat actele de la oamenii și n-a făcut nimic pentru ei; dimpotrivă, după ce le-a promis că li se va face dreptate celor cărora nu li s-a dat pămîntul, victimelor din rezistență din munți, aceștia s-au trezit cu o adresă din partea Comisiei 14, prin care erau făcuți fasciști și legionari! Menirea Comisiei nu era să scoată cărți d-lui Ciuceanu. Sunt văduvele celor impușcați pentru că n-au vrut să intre în colecțiv, care au o pensie de 100 de lei. Am avut chiar un caz din comuna Aricești din județul Prahova, pe care l-am prezentat în episodul 2 al "Cruciadei": din biroul meu s-a sunat la Comisia 14 ca acel om să re-intre în posesia documentelor, care intr-un tirzii s-a găsit în mapa unui funcționar ce umbria cu ele sără să facă nimic pentru acest om. Acest om avea dosarul pe rol la Judecătoria Ploiești și avea nevoie de documente.

• DL. Everac nu este în poziția de a interzice sau de a da drumul Memorialului

Când și cum ați găsit formula pentru acest documentar?

O clipă: voi am ca acest interviu să înceapă cu un protocol prin care să mulțumești revistei "22",

doamnei Dojna Cornea și tuturor celor care iubesc Memorialul. Am fost tare mînăstî de răspunsul d-lui Paul Everac, pentru că d-sa nu era în situația de a interzice sau de a da drumul Memorialului Durerii. Mandatul d-sale la Televiziunea Română, după cum toată lumea știe, nu are un suport legal. Prin urmare, eu socotesc că nu era cel în măsură să interzică sau să dea drumul Memorialului Durerii. Această competență îl depășește și îl va depăși în continuare. Dl. Paul Everac n-ar fi trebuit să se arate atât de indignat de aceste mînăstî, pentru că ele erau, în fapt, o formă de stașament spontan vis-à-vis de această operă de cercetare a istoriei în ultimele decenii. El ar fi trebuit să fie înțintat că un program al televiziunii pe care o conduce a cîștigat atită adepti. Cît despre interzicerea lui, acesta era într-o devăr un motiv real de îngrijorare, pentru că ceea ce noi toti știm este că imediat după episodul "Vrancea" au existat tentative de strîngere a seminătăturilor de către anumite persoane din FDSN împotriva Memorialului Durerii, care au ajuns în mîinile d-lui Paul Everac. Dl. Everac ar fi trebuit să găsească soluții ca să avem o mai bună informare, să avem un acces mai cuprinzător la surse, să avem mașini cu care să ne deplasăm, să largim puțin colectivul care lucrează la Memorial.

Cum se realizează un episod?

Pentru anul acesta, eu mi-am stabilit toate episoadele. Numai că, odată cu demararea unui episod dintr-un anumit ciclu, încep să vină foarte multe scritori și atunci se întimplă că o anumită tematică să capete o anumită extensie. Anul acesta mai am de făcut următoarele episoade: cele două lagăre de muncă din Balta Brăilei și Delta Dunării, cu cele două locuri simbol, Salcia și Periprava, am de început în această vară "Rezistență armată în munți" – la care am să cer colaborarea și sprijinul revistei "22" (care a făcut efectiv o operă de pionierat) și revistei "Astra", care a făcut de asemenea un ciclu dedicat Făgărașului –, mai am de făcut "Miscările studenților din anii 1956-1958", cu cele trei centre: București, Cluj, Timișoara, și din decembrie încep "Aiudul". În mod normal, ar trebui să lansez deza aceste programe de lucru, dar, din experiența episoadelor anterioare, n-am făcut-o pentru că de fiecare dată, lansînd tematica următorului episod, întâmpinam diferite dificultăți. Pe traseul documentarăi descopeream că scolio unde mă duceam să știa că vin, ușile îmi erau închise, oamenii nu erau acasă. Ca să dau un exemplu: m-am dus la Sighet și am filmat în închisoare; am avut cu noi foarte puțini ghizi. În plus, sursele

se contraziceau. La capătul acestor filmări am incercat să afli unde stă Vasile Ciopan, comandantul închisorii în perioada 1951-1955. Mi-a spus că nu este în Sighet, că este plecat. Cind trebuia să intorciem în București, am cerut din nou să mergem la Vasile Ciopan. Mi-a spus "Dar v-am spus că nu este în localitate". Totuși am mers, l-am găsit acasă. În general, realizarea unui episod din Memorial îmi ia cam o lună de zile. Tot timpul primăvara oamenii din țară care vin să vorbească și pe care, din păcate, nu-i pot înregistra întotdeauna atunci când pot să vină pentru că nu am casete, nu am aparat, nu am mijloace materiale. Pe mult din acești martori îi pierdem, timpul e neînțător, oamenii dispar, sint boala și foarte rău că nu putem realiza ce. Ne propunem în avans. Au fost și perioade în care noi am difuzat două episoade pe lună, lucrînd în competiție cu timpul, dacă cum de la venirea d-lui Paul Everac în dinsul a hotărît să fie difuzat o dată pe lună. Ceea ce am făcut noi de la dinsul și de la noua politică de programe pe care bănuiesc că o are în vedere este că Memorialul să fie difuzat la oră cind naționala noastră și, de asemenea, să fie retransmită pe programul 2, așa cum se înțiplă cu foarte multe programe.

Lucrăm într-o echipă foarte mică și ceea ce rezistăm acum cel mai mult este nevoia unui documentarist care să meargă la Biblioteca Academiei și să vadă cum să oglindă evenimentele în ziarele vremii de asemenea, la arhiva de filme. Fac și găzduie aceste lucruri. Am în proiect să-mă alătur un grup de studenți de la Istorie care să fieze, să consemneze aceste mărturii, pentru că noi, pentru un episod păstrăm foarte puțin din ceea ce spunem ușor, iar restul de material se pierde. Ne tezaurizăm, dar nu vom putea păstra în infinit aceste interviuri și ar fi pacat. Ajî incercat să discută cu conducerea Televiziunii despre toate dificultățile pe care le aveți?

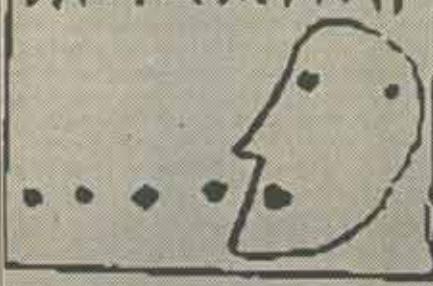
Nu, n-am înțeles că pentru că am asistat persoană

• În ce fel "sprijină" Procuratura, SRI etc. realizarea acestui film

Cum colaboră cu Procuratura, cu SRI sau cu alte instituții care dețin documente?

Dacă vă uită la Memorial, descoptează că nu colaborăm. Un sprijin mare și adevărat substantial am doar din partea AFDP. Cu celelalte instituții am "cercetă" și nu reușit, deși se cunoaște că sunt în bătălia. Dăr este foarte interesant de spus cum nu am reușit. După cum bănuiesc, la Procuratura Generală s-a alcătuit un consiliu de consilieri foarte străni, a scos o naftalină tot felul de persoane care ocupau de treburi administrative înainte de venirea d-sale și care acum se ocupă de programe, de spații profesionale, și foarte ciudată politică d-sale. Cred că, dat fiind că eu sunt aici de 25 de ani și dinsul este de 4 luni, ar fi normal ca dinsul să mă chemă și nu eu să mă duc la d-sa.

INTERVIUL SĂPTĂMÎNII

timpul Alexandru Drăghici; se uita la mine cu o privire care mă fascina, simteam că dorește să vorbească, dar nu-i dădea voie să-i spună ce? Nu avea mărturiile din Memorial? Au spus că a fost o greșeală. Alexandru Vișinescu, fiara de la Rimnicu Sărat, fiara de la Mislea, omul care a tortionat femei, care a chinuit, a bătut și a maltratat femei, este în deplină libertate.

minat: erau ordinele privind lagările de muncă fortată de la Canal, de la minele de plumb și deportările. Toate aceste acte pe care el le-a semnat îl puneau în situația de a fi chemat pentru crima de genocid, dar, cu timpul, aceste acte au dispărut de la dosar și a rămas un singur document: crima de la Sibiu – publicată în serial de "Evenimentul zilei". Foarte puțini ziaristi au avut acces la dosarul crimei de la Sibiu, noi doar l-am răsfoit, dar nu ni s-a dat voie să-l filmăm. Totuși, "Evenimentul zilei" l-a dat în serial! Pe mine oricum nu m-a interesat crima de la Sibiu, pentru că socotesc că ea aparține dreptului comun și Alexandru Drăghici nu poate fi chemat în justiție pentru o crimă de drept comun, eludându-ți se responsabilitatea lui majoră în ceea ce privă politice. În plus, crima de la Sibiu este analizată și anchetată din ordinul lui Nicolae Ceaușescu și nu este contribuția Procuraturii după '89. Deci eu socotesc că, practic, nu s-a făcut nimic pentru acest dosar și nici pentru punerea sub acuzare a lui Alexandru Drăghici. Cam atât am avut noi de la Procuratura Generală în legătură cu dosarul procesului comunismului. În aproape toate situațiile în care am cerut arhivele unor închisorii politice nu am primit nimic. Mi s-a spus că acestea nu există și că nu pot fi alcătuite. Am cerut să mă se dea un istoric al închisorilor, pentru că Memorialul ar trebui să prezinte în fața opiniei publice și această istorie a închisorilor, ce au fost înainte, cind au devenit închisorii politice. În ce an, cine a condus aceste închisorii. Abia la Rimnicu Sărat am primit, la intervenția noastră, cind ceream fișa lui Alexandru Vișinescu, o confirmare că într-adevăr Alexandru Vișinescu a fost unul dintre călării de la Rimnicu Sărat, dar nu mi s-a dat de către Directia Penitenciarelor. Am cerut fișele citorve dintre femeile care au fost condamnate și execuțiate în dosarele rezistenței din munti. Am cerut dosarul Marii Plop și al lui Toma Arnăuțoiu, părintii Ioanei Raluca Voicu, pentru că doream să prezintăm în episodul cu ea și dosarul mamei ei. Mi s-a răspuns de la Directia Penitenciarelor că nu există acest dosar. Mai departe, după ce am difuzat episoadele, într-un tirziu, în ultima zi de ministru a-d-lui Mircea Ionescu-Quintus, am reușit, nu stiu prin ce miracol, ca loana Arnăuțoiu să intre în posesia dosarului mamei sale și să-l poată răsfoi, dar nu s-a făcut filmat.

Deci acest dosar există.

Există o unitate militară la Pitești, de unde mai mulți foști deținuți politici, la cerere, au primit extrase după sentințele lor.

• Intrarea în scenă a tortionatorilor (Nicolski, Drăghici, Ciolpan)

Filmul dvs. a crescut enorm atunci când i-ai adus în scenă și pe tortionari.

Înțial, Memorialul trebuia să fie axat pe trei elemente: pe mărturiile verbale, pe documente și pe materialul de arhivă. Cu timpul, mărturia a devenit prim-plan, pentru că n-am avut arhivă, și atunci am spus că, aşa cum închisoarele există dialectica victimă-căluș, aşa trebuie să existe și în Memorial: alături de victime trebuie să existe și tortionari, și călări. Ușor de spus, dar greu de realizat. Sigur că la început a fost foarte greu, pentru că în clipă cind am început să aduc prima figură – Nicolski – mi s-a spus: "Ai creat o stare de vendetta, acești oameni vor fi puși la zid".

Cine erau acei oameni care faceau astfel de afirmații?

Era chiar o doamnă parlamentară, care mi-a spus: "Cind o să faci un film memorial despre iubire?".

Aceasta doamnă era cumva Agatha Nicolski?

Nu vreau să dau nume. Eu am spus că nimic nu poate fi mai târădător, mai afectuos decât adevărul. Si adevărul trebuie să-l audim și din gura celor care au suportat Pitești și Aiudul, și din a celor care au dat legile temniței politice, care au creat abuzurile, care au creat reeducarea. Si am început să căutăm aceste nume. Deci am incercat să obținem aceste adrese (nu vi se pare firesc că aceste adrese să fie furnizate de actualul SRI, care probabil că detine documente cu privire la toți cei care au făcut servicii Puterii în epoca la care noi ne referim?). Nu am primit nimic.

Am incercat să-i căutăm. Numai că – aşa cum a fost și în cazul lui Nicolski – eu trebuie să respect

dreptul omului de a vorbi sau de a nu vorbi. N-am acceptat niciodată să mă duc cu Procuratura sau însoțită de cineva; n-am plecat decât cu echipa mea de filmare și dacă el dorea să vorbească, vorbea; dacă nu dorea să vorbească, atunci trebua să plec. Nicolski – aşa cum a spărat în film – era chiar amator să vorbească.

Nu, nu era amator să vorbească. Am mers zile întregi pe strada aceea, incercând să-l oprim o dată (pleca zilnic la plimbare în Cișmigiu). Ne-am dat seama că dacă-l oprim pe stradă, niciodată nu vom putea obține un interviu. Într-o dimineață, foarte devreme, ne-am dus la el; am crezut că-l găsim acasă, dar nu l-am găsit. A răspuns soția lui, i-am spus cine suntem, ne-a dat drumul înăuntru – aceasta a fost, în termeni gazetărești, imprudența soției lui Nicolski –, unde l-am așteptat pe dl. Nicolski. În clipă cind a intrat, a ridicat privirea și a spus: "Cum ati intrat aici? De ce le-ai dat drumul?". I-am spus: "Sintem Televiziunea Română, facem un film despre perioada în care dvs. ati detinut anumite răspunderi politice, vrem să vă ascultăm punctul de vedere".

La început n-am vorbit nimic de penitențiere. Pare-se că este un mecanism prin care, declanșându-se procesul rememorării, toti redevin pentru o clipă führeri care au fost. Așa se explică această dorință de a se mărturisi. Nicolski a început să spună ce important era el, cum conducea echipa de detectivi a Ministerului de Interne, cum a pris el pe unul dintre mesagerii legionari care veniseră în România să reorganizeze Mișcarea Legionară... Atunci cind am apăsat pe un anume buton, care să chemă reeducarea de la Pitești, a realizat cine suntem și de ce am venit. Si din clipă aceea între mine și el a fost ca la anchetă. Era o fiară Nicolski: din interviewatul Nicolski a devenit anchetatorul Nicolski și în minutele care au urmat pur și simplu mă anchetă el pe mine și mă întrebă: "Dar la 1907, nu voi ati ucis?" – noi, adică Opoziția, adică partidele burgeze. La capitolul acestui interviu credeam că am să mor eu și că niciodată Alexandru Nicolski n-o să facă infarct de pe urma remușărilor și a conștiinței sale. În adîncul sufletului meu sunt convins că moartea lui Nicolski are alte explicații și alte ratuni. La capitolul aceluia interviu, cei din echipa de filmare m-au luat și m-au dus pînă la mașină pentru că nu mă puteam ține pe picioare. A fost atât de ingrozitor interviul cu el încât am simțit că, pentru o clipă din viața mea, am fost în beciurile Ministerului de Interne. Cind am plecat, se calmase și mi-a spus: "Și acum ce va fi? O să dai tot ce-am spus eu aici?". "Da", am zis eu. "Si n-o să modifică nimic?" "Nu, n-am cum să intrâm peste ceea ce ati spus dvs., cuvintele vă aparțin." Trebuie să știu că una este să ai un creion în mină și altă și să pui în mișcare un aparat de filmat. Cel dinaintea ta, dintr-o dată realizează că este filmat și dintr-o dată se creează o stare, o panică anume, deci eu nu pot să filmez dacă omul din față meniu-nu-să-dă-acceptul; aşa s-a întplat și cu Ciolpan, aşa s-a întplat și cu Szabó, chiar și cu Borcea. La un moment dat, de exemplu în raporturile cu Borcea, mi-a fost efectiv milă, deși știam că a fost cel mai mare criminal – alături de Goicu, de Koller și de altii cițiva – de la Canal. A fost o fiară, o ființă care nu aparține speciei umane. Si totuși, văzindu-l singur în garsoniera aceea, la 80 de ani, neajutorat, fără medicamente, fără mâncare, am spus că Dumnezeu l-a pedepsit. În timp ce vorbeam cu Borcea, mă uitam pe perete, unde avea un tablou în care era fotografiat ofițer de Securitate cu soția și copilul. L-am cerut voie să dăm jos tabloul și el a spus, arătind către tablou: "De-aici mi se trage, de cind am imbrăcat haina aceasta, din clipă aceea am fost un servitor al lor". În aceste cuvinte brutale dar sincere se rezuma de fapt întreaga filosofie a celui care a executat ordinele în comunism. La un moment dat el a spus: "Viața mea n-a mai însemnat nimic". Sigur că era putin și cabotin, și adevărat, simțea că și nevoie din cind în cind să pună un leit-motiv de suferință, avea o violență înăscută. Dar undeva simțea că realizează că tot ce să s-a întplat cu el a fost datorită faptului că a intrat în Securitate și că a devenit o unealtă a lor.

De fapt, același lucru a fost și cu Ciolpan, care părea foarte primitiv în gindire și în răspunsuri, dar care avea o violență cu totul și cu totul aparte, o violență și o duritate în modul cum privea raporturile lui cu deținuții. Eu suntem convins că selecția pentru a fi comandantul unui penitenciar atât de important cum era cel din Sighet nu putea să nu alăbă în vedere ferociitatea individului. La un moment dat, el părea să nu îi stiu cine sunt acei oameni pe care el îi punea să mărture, să spele, să schingiuia, să pedepsească cu carceră pentru că priveau prin obloane lumina de afară; nu se poate ca el să nu îi stiu cine sunt acești oameni. Ne-am dus cu el la cimitir să ne spună unde a fost îngropat Maniu. Bătea pământul cu piciorul, se învîrtea și căuta; am avut o clipă sentimentul că ceva să-a miscat, să-a cutremurat în acest om, parță avea și lacrimi în ochi; totuși, poate că a realizat, practic, ce misiune primise și ce orori său întiplat la Sighet.

Ei sunt cei care reușesc să filmuleze și interviul – în usă – cu nevasta lui Drăghici.

Cind am bătut la ușă, a răspuns ea; avea doi clini mari. În spatele ei se afla tot

ADUTOR DECIT ADEVĂRUL, Interviu realizat de RODICA PALADE

Noi procedăm așa: trimitem o scrisoare către Directia Instantelor Militare, în care cerem să ni se dea anumite dosare, dar mi s-a spus că cărora noastre trec întîi pe la SRI, care le aprobă sau nu le aprobă, iar după aceea se scoate dosarul din unitatea militară unde este conservat. Deci probabil că nu ni se aprobă. De altfel, noi am făcut un demers mai demult către SRI prin purtătorul de cuvînt Nicolae Ilieș, care mi-a răspuns atunci: "Câtă vreme ai lăsat cu dl. Radu Ciuceanu să mai dădeam documente; din clipă în care nu mai lucrezi cu dl. Ciuceanu nu vei mai avea documente". Si nu le-am mai avut. Mie mi se pare firesc că această Directie a Instantelor Militare din Ministerul de Justiție să ne blocheze accesul la sursele de informare, pentru că – în – este o informație pe care o detin din cîndtacele cu foarte mulți oameni din justiție – o parte din persoanele care se află în Directia Instantelor Militare au fost în anii 1954-1958 judecători la Tribunalele Militare, care au dat cele mai grave sentințe. Am mărturii – și vom aborda într-un viitor episod – că una dintre aceste persoane, care se află astăzi într-un post-cheie în Directia Instantelor Militare (general astăzi, avansat după Revoluție), a fost cîndva acel locotenent major care a semnat foarte multe din condamnările la moarte ale tăranilor din procesele colectivizării.

Suntem căcum lucrați cu oamenii, personajele sau mărtorii întimplărilor de atunci?

Este un teritoriu pe care mă mișc în cea mai deplină siguranță. Oamenii se deplasează de la distanțe foarte mari, săn-

(...) După o copilărie paradisiacă, într-o lume a fericirii, care, în mintea mea, părea de nezdruncinat, universul ocrător în care trăiam și-a schimbat brutal înțelegerea, devenind, de la o zi la alta, pentru mine, ființă plăpindă, de vreo zece ani, un tărâm al umilirii, al urii și cruzimii colective, îndreptate de cei ce aveau puterea împotriva celor fără de putere, printre care mă numără și eu. Mă refer la perioada războiului, în special la anii 1940-1944, petrecută de mine în Transilvania de Nord. Am cunoscut deci de timpuriu oprirea, sub formula ei de organizare etnică și rasială. Experiența acelor ani mi-a curmat copilăria, punându-mă în situații concrete maturizante, având a legătate între înjoire și demnitate, între lașitate și rezistență morală.

De atunci și pînă azi, nu am impresia că noi, români, am fi ieșit din această lume întoarsă pe dos, în care individul e pus în aceleși situații existențiale. Este adevarat, în decursul decenilor ce au urmat să-să schimbă ideologile, stăpînările și sloganile, dar oprirea a rămas esență regimurilor ce să-să perindă la putere. Opresorul fascisto-horthyst a fost înlocuit cu cel de același singur cu mine. În oprirea – de stînga sau de dreapta, străin sau autohton, internaționalist-comunist sau naționalist-comunistă –, cu toate efectele ei psihologice, a rămas problema mea existențială.

De atâtea ori m-am întrebărat, de pildă, de ce e mult mai greu de suportat, mult mai dureroasă, mai dezarmantă și umilitoare opresiunea venită de la cei ce vorbesc aceeași limbă cu tine și pretind că aparțin aceleiași culturi. De ce această opresiune devine, psihologic, paralizantă și distrugătoare de conștiințe, pe cind opresiunea venită de la străini, oricăr de durată ar fi, nu duce la distrugere interioară a indivizilor și a comunității? Uneori, dimpotrivă, le măreste gradul de coeziune și de rezistență. Mult mai tîrziu mi-am dat seama că opresiunea comunitar-autotonă este mai dizolvantă, pentru că ea rupe legăturile firești, afective, pe care îi ai înțemeiat viața interioară, pentru că ea răstoarnă scara valorilor în care crezi și fondul cultural (pînă mai ieri) comun, definindu-se sau definindu-te ca altceva față de patrimoniul spiritual autentic. În ambele cazuri, te simți dintr-o dată străin, într-o lume pe care ai crescut-o și tu, dar pe care nu o mai recunoști ca atare. (...)

Pentru mine, 1975 a constituit primul semnal de alarmă că ne îndreptăm din nou spre o înăsprire a Puterii. Ceaușescu a pretins tuturor angajaților din instituții să-i jure credință. Măsura mi se părea nu numai o amenințare a stării de drept, dar și o măsură absurdă: prin ea, ceva din iraționalitatea vîrstelor relații medievale intră în viața noastră publică. Nu am putut pronunța și semna textul secesului jurămînt. Mă cuprinsește un fel de dezgust, de spaimă și rușine vîzind venerabili profesori jurind mecanic, fără să-să pună nici cea mai mică problemă de conștiință. Atunci am avut pentru prima dată percepția depersonalizării din societatea noastră.

Un alt factor decisiv în angajarea mea protestatară a fost rămînerea fizicei mele în Franță, motivind-o prin faptul că acolo a simțit pentru prima dată că este o ființă umană. A fost un soc. Simțeam că trebuie să fac ceva pentru tinerii noștri, în calitatea mea de educatoare și de cetățeană atașată orizontului românesc. Să incerc, atât că imi stătește în putință, să stozez, în rîndurile lor, contaminarea duplicitării, depersonalizarea, frica, lașitatea. Cu alte cuvinte, să-i trezesc la viață spirituală înțemeiată pe valorile noastre esențiale. Dar cum? Pentru a combate răul, trebuie să-i cunoști mecanismele de funcționare, punctele slabă și să propui altceva în loc. Fiica mea îmi trimitea cărti: C.G. Jung, Gabriel Marcel, Bergson, Lupașcu, Eliade, René Girard, ca să nu-i citez decit pe cei față de care am avut cea mai mare afinitate. Citeam, meditam, observam oamenii și relațiile lor. Incercam să-mi controlez propriile reacții, subordonându-le că mai mult unor principii în care credeam.

Ca profesoră, îmi dădeam seama că de devitalizat era invățămîntul nostru din punct de vedere al formării spirituale. Cum nu vedeam nici o schimbare grabnică în blocul comunist, îmi spuneam că evenimentele istorice importante se pregătesc cu mult înainte, în conștiință oamenilor, care este încontrolabilă, pentru că este ascunsă – uneori, ascunsă chiar și șiște. De aceea, singura cale de schimbare posibilă îmi părea schimbarea mentalității prin restaurarea

vietii interioare (la cei ce sunt dispusi să facă acest efort spiritual), prin redobindirea libertății interioare, înțeleasă ca eliberare de frică și ca o decondiționare de orice balast duplicită. Să devenim conștiințe vii, conștiințe creative și mărturisitoare. Eram îngrozită de moartea spirituală pe care o constatai în jurul meu. Dacă voi trezi doar cîteva conștiințe – îmi spuneam –, tot voi fi contribuit cu ceva la întărirea spiritualității în lumea noastră.

Sint însă convinsă că în anii '70, dacă s-ar fi protestat mai susținut, mai coerent și dacă ar fi existat un spirit de solidaritate civică, Puterea ar fi putut fi cît de cit temperată și distrugerea spirituală, pulverizarea societății nu ar fi mers atât de departe. Nu ar fi fost create mecanisme paralele, supape de supraviețuire economică (comerț ilicit), socială (naționalismul). și chiar cultura ("Cintarea României"). Aceste false structuri care au imbolnavit și continuă să imbolnăvească și azi societatea. (...)

La începutul anilor '80, simțeam însă nevoia să fac ceva mai mult pentru deschiderea noastră interioară. Scrisoare către cei ce nu au încetat să gîndescă, text difuzat în 1982 la postul de radio Europa Liberă, este un apel adresat profesorilor din țară să iasă din cadrul strîmt al programelor de învățămînt, oferind elevilor texte menite să contribuie la trezirea lor spirituală.

Am fost anchetată de Securitate de mai multe ori, am plătit o amendă și, într-o ședință specială, am fost aspru criticată de conducerea Universității. La sfîrșitul anului școlar, rectoratul mi-a pus în vedere că nu mai pot lucra în invățămînt, dar că mi se asigură un post de bibliotecară. Am refuzat acest post, considerind că nu am pregătirea necesară în acest domeniu. Am atacat în justi-

trău frâgezimea spirituală și disponibilitatea de a se forma întru adevăr nealtele. (...)

Aceste texte susțin ideea că ființa umană își îndeplinește rostul în lume numai dacă își asumă rolul ei spiritual. Sistemul comunist, datorită viciilor lui teoretice și de funcționare, îl pune pe individ în imposibilitatea de a-și asuma acest rol. În toate aceste cinci texte, fac în același timp un aspru rezizitoriu al sistemului prin efectele lui devastatoare asupra indivizilor. (...)

1987... Situația în țară se înăprește. Simțeam că trebuie luptat mai frontal, mai energetic. Se impunea o schimbare de tactică. În toate țările din jur, contrputerile cîștigau teren. Numai la noi lucrurile rămîneau încremenite. Faptul că nu mai eram o voce atât de solitară, că și alte voci, alte proteste apărău paralel – Mircea Dinescu, Dan Petrescu, Radu Filipescu, Dan Desliu, Gabriel Andreeșu – îmi sporeau curajul. De asemenea, datorită exilului românesc, ziaristi occidentali, posturi de televiziune începeau să se intereseze de noi. (...)

Activitatea mea, în 1987 și în următoarii doi ani, se caracterizează prin găsirea unor forme de protest mai prompte, referitoare la împrejurări concrete. Am încercat să însierez toate măsurile aberrante ale lui Ceaușescu, tarele sistemului comunist, nedreptățile, minciunile, proponind și unele alternative democratice și liberale. (...)

În acești doi ani și cîteva luni au reușit să pătrundă în mine doi reporteri de televiziune. Christian Duplan de la TV franceză (în toamna lui 1987) și Josi Dubié de la TV belgiană (în vara lui 1988). Le-am acordat interviuri în care descriam fără retinente situația din țară și mai ales regimul de terorizare a populației. Lui Josi Dubié i-am vorbit mai ales de pro-

sensibiliza niște oameni. Dar noi, cel puțin fiul meu și cu mine, am intrat în comuniune cu muncitorii din Brașov, ne-am pus vietile în slujba lor. (...)

In dimineața zilei de 19 noiembrie, fiul meu și cu mine am fost ridicați de la domiciliile noastre, după ce ne-au fost perchezitionate locuințele. Prima anchetă la Securitate a durat treizeci și șase de ore, pentru noi; fără apă, fără mincare, fără somn, în timp ce ei se schimbau la intervale de cîteva ore. (...)

Cind am fost repuși în libertate, în urma presiunilor internaționale, am găsit un militar postat în fața casei, telefonul avea alt număr și nu prea funcționa, corespondența nu-mi era predată. (...)

Incepind însă din septembrie 1988 după difuzarea protestelor mele majore, regimul nostru de urmărire, intimidare, sechestrare la domiciliu, uneori și de violență verbală și fizică, a devenit aproape insuportabil. (...)

Pentru a mă izola total de lume, în mod special de vizitatori străini, pînă și circulația pe strada noastră a fost opriță. La un capăt al străzii printre un semn de interdicție, la celălalt capăt printre un șant transversal, flancat de un panou cu inscripția: Drum în lucru. Șanțul a rămas deschis nouă luni. Pentru a mă izola de cunoștințe și prietenii, eram urmărit pas cu pas, uneori la o distanță de un metru. Cei care ne vorbeau, erau duși la Securitate. Dacă încercam să intrăm în vreo casă, eram impiedicați, telefonul ne era definitiv tăiat, dacă încercam să telefonăm de la vreun telefon public, ne întrebupeau pe loc conborbirea. Dacă faceam comandă să vorbim cu fizica noastră, nu primeam legătură. Doar uneori mi se dădea legătură cu ambasada Franței și a Belgiei în urma presiunilor din partea guvernelor respective. Aveam militie în poartă 24 de ore din 24. Eram înjurăți, scuipăti, molestați pe stradă, în ziua mare. S-a strigat după mine "Hotul, prindeți hotul" și, într-o seară, am fost urmărită cu mașina, chiar pe trotuar. (...)

Inchei aceste file aducind mulțumiri fiului meu, fiicei mele, soțului meu și ginerului meu, fără de care nimic nu ar fi fost posibil, dar și cîtorva persoane care nu-mi au abandonat, susținîndu-mă efecțiv în tot acest răstimp de groază; care încădă anchetelor, a perchezitionilor, a bătăilor la Securitate au consimțit să formeze în jurul meu puncte de speranță, punct de legătură cu lumea. Aceștia sunt Dan și Gina Sămpălean, prietenul nostru George Vasilescu, Elvira Paian, Ana Homot, Gyimesi Eva, Mihai Tabacu, Părintele Munteanu (str. Florilor 12, Cluj), Părintele Onofrei (str. Șelariilor 9, Sibiu), timișoreanul preot romano-catolic de la Piața I., Ana-Maria Boilă, grupul de muncitori de la Zărnești. Cu ei mă întîlneam în sacristii de biserici, faceam schimb de bilete prin ascunziuri, numai de noi știute, prin cimitir; ei continuau să-mi deschidă ușa, în rarele zile de "relâche" (de obicei, după vreo intervenție diplomatică), cînd puteam să mă strecor pînă la ei; sau să-mi vorbească pe stradă, știind că va urma anchetă, bătăie... Prin intermediul lor am putut încerca să iau legătură cu doi opozanti (numai cu doi, în doi ani!, atât de străni că era paza...): Dan Petrescu, cu care am căzut de acord să devinem cosemnătari reciproc ai protestelor ce urma să le mai facem; cealaltă persoană, mi-e jenă, nu pot să o numesc, pentru că a refuzat pînă și să primească scrisoarea pe care î-am trimis-o, cu consecințe grave însă pentru purtătoarea ei, Ana Homot. Tuturor acestor prieteni le mulțumesc, precum și celor puțini, care, pe stradă, îmi adresau, în tâcere, un zîmbet luminos. În această categorie a celor puțini mai întri și angajata noastră casnică, d-na Susana Székely, gunoierul – al cărui nume nu-l am reținut –, personalul florăriei de lîngă Cimitirul Central.

P.S. Poate și datoria mea să spun – deși n-am făcut niciodată paradă din aceasta, socotind că era mai mult decît o obligație morală firească de a fi solidari cu Timișoara și revendicările ei – că în 21 decembrie 1989, la ore diferite, atât fiul meu, cit și eu, am ieșit, cam în fruntea coloanelor de manifestanți, asupra căroră să tras cu gloanțe adevărate. Strigătul nostru de libertate a fost însă treptat înăbusit, chiar din 22 decembrie, cind în România, pe ascuns și perfid, începea contra-revoluția cripto-comunistă, în frunte cu Ion Iliescu și grupul său securisto-nomenclaturist.

Cluj, la 18 decembrie 1992

Drum în lucru

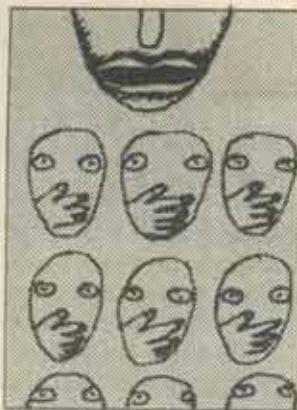
DOINA CORNEA depune mărturie

"Faptele mele sunt singurul răspuns pe care doresc să-l dau calomniilor organizate împotriva mea de actuala putere"

iectul aberant de dărîmare a mii de sate. Apelam la solidaritate. Deși avea o listă întreagă de opozanti din București, în afară de mine, nimeni nu a consumat să-i răspundă la întrebări. Din acest interviu a luat naștere faimosul reportaj *Dezastrul roșu*, care a sensibilizat lumea occidentală față de România. Urmarea imediată a fost o impresionantă acțiune de solidarizare cu satele românești, cunoscută sub denumirea *Opération Villages Roumains*, care și azi mai stă în picioare. Puțini mai vor să-să amintească, în țară, că la originea acestei mișcări de înfrângere rurale au fost Josi Dubié și mărturile mele. (...)

Hotărîsem să trăiesc așa cum îi sfătuia și pe ceilalți să trăiască, într-o perfecție unitate între gînd, exprimarea lui și faptă. Și iată că a venit și vremea faptei: 15 noiembrie 1987. M-am prezentat la vot cu o foaie ministerială pe care stătea scris cu litere mari *REFUZ SA VOTEZ*, menționînd pe puncte și motivele. Pe loc, foaia mi-a fost smulsă de doi indivizi. Am revăzut-o ceva mai tîrziu, cind am fost anchetată, în timpul detenției mele.

Dar în același 15 noiembrie, eroicii muncitori din Brașov dădeau țarări. Într-o lecție de respingere a comunismului cu nedreptățile lui. Am aflat abia în 17 seara, prin Europa Liberă. În 18, dimineață, am aflat pe gardul dinspre stradă: "Mă solidarizez cu muncitorii din Brașov". Pe la prînz, am aflat că a început represiunea împotriva lor. Am început să confecționez mici manifeste purtînd cuvintele: "Solidaritate cu muncitorii brașoveni" și "Solidaritate cu muncitorii brașoveni în grevă". Seară, am ieșit, însoțită de fiul meu, ca să le răspindim în fața Universității și, mai ales, în fața unor fabrici. Erau vreo sută șaizece de bucăți. Știam că nu vor declanșa nimic. Cel mult vor

“Primăvara 1968

primăvara 1993”

Moartea prematură a unui cunoscut critic literar mi-a reamintit recent circumstanțele primei noastre întâlniri. Era în martie 1968, acum un sfert de veac. Eram în inchisoare și prin geamul celulei am auzit pe cineva fredonind *Gaudemus*. Venind dintr-o altă celulă, o voce întrebă: “Cine flueră?” *Janek Walc de la Litere Moderne* – i se răspunse. Astfel am auzit pentru prima dată numele ce avea să devină unul dintre cele mai cunoscute ale opoziției intelectuale poloneze. În acea vreme, mulți oameni din generația mea se întâlneau în acest fel: la mitinguri și greve studențești, în comisariate, în inchisori. Bastoanele ce s-au abătut asupra studenților pe 8 martie 1968 în curtea Universității din Varșovia reprezentau pentru noi întâlnirea cu violența intruchipată: expulzarea din universitate și arestările. Întâlnirea unei represiuni politice nedismisibile; programele televiziunii și articolele din presă erau întâlnirea cu ura.

Astăzi, în comparație cu teroarea stalinistă anterioară și cu operațiunile militare posterioare pe străzile orașelor poloneze, represiunea din martie 1968 nu apare foarte dură. Un mare număr de persoane au fost gonite de la locul de muncă, alte mai multe mii au fost silite să emigreze, clivii artiști s-au trezit înscrise pe liste, au avut loc cîteva procese politice. Cu toate acestea, simțeam atunci în aer o sufocantă atmosferă de oroare. Ca un copil sub șocul unui atac de violentă la care a fost martor, generația mea privea îsprăvile comuniștilor cu ochii măriti de spaimă.

Cu toate acestea, spaima era însoțită de o curioasă speranță și de un sentiment particular de a fi supus unei inițieri. O zdruncinătură venea să ne cutremure lumea noastră ce pînă acum era pietrificată. Și noi eram cei ce provocaserăm această zdruncinătură. Ascultam atenții ecourile: mai întîi venind din alte orașe, în fine din alte capitale, de la Praga și de la Belgrad, de la Paris și de la Roma. Cînd ai gustat din lumea în care trăiești, fiecare din zdruncinăturile ei, chiar tragic, îți aduce speranță. Începi să te gîndești că lucrurile se pot schimba și în aceasta constă inițierea în realitate. Totuși, pentru noi, aceasta însemna și o inițiere în Istorie și Cultură, și aceasta prin intermediul lui Adam Mickiewicz¹⁾.

Lecturile obligatorii de la liceu ajung să te dezguste de literatură, celebrările de la școală au făcut să se reverse vasul: Mickiewicz era pentru noi o antichitate. Îl cîteam constrinși și forțați, fără să înțelegem mare lucru. Interzicerea spectacolului “Strămoșii”²⁾ la Teatrul Național a făcut din Mickiewicz un scriitor viu, iar din afacerea Mickiewicz o afacere ce ne privea. Ciomagîți, închiși, am rezismit o legătură aproape fizică cu acest “filomat”³⁾, închis acum un secol și jumătate într-o mînăstire din Wilno, transformată în inchisoare, deoarece a ridicat mina împotriva despotismului Moscoviei. Iar noi am rezismit – de asemenea aproape fizic – puterea cuvîntului poetic. Mickiewicz a devenit pentru noi un profet și un ideolog. Supusă unei represiuni brutale, reflectia intelectuală capătă o nouă strălucire. Acum cîteam

în același cărțile profesorilor noștri, Leszek Kolakowski, Włodzimierz Brus, Bronisław Baczko⁴⁾, și operele scriitorilor noștri, ale emigrantilor de asemenea, ale istoricilor.

Ne găseam în fața unui comunism lipsit de chip uman. Și ce bucuriose se deghiză în costum de epocă! Naționaliștii de ieri, împreună cu catolicii din Pax⁵⁾, au început să ia din patrimoniul național ce era mai sumbru în el, mai obscur, conținuturile sale anti-libertale și antumaniste, antisemite și antiintelectuale. Eram acuzați de cosmopolitism și de sionism! Astăzi, unora dintre noi le este rușine de proasta alegere facută și construiesc un mit al trecutului. Era un limbaj ciudat pe vremea aceea; în același timp “progresist”, de stînga, socialist și contestatar. Îmi reamintesc ideile de atunci: mă defineam eu însumi, în mod absurd, ca fiind un “comunist”, și în numele unui marxism, înțeles în felul meu, respingeam “comunismul real”. Astăzi cred că totul pleca de la libertate și de la condiția umană, de la revolta împotriva conformismului și degradarea sistemului ale cărui mecanisme nu reușeau în fond să le înțeleg și nici să le descriu.

Orice ar fi, această confuzie de limbaje mă făcea să reacționez cu simpatie spontană la orice critică a comunismului venită “din stînga”. Cîteam Lukács și Gramsci, Trotski și Rosa Luxemburg. Și de asemenea

în discuție a legitimității normelor lumii adulților. Că era vorba de opoziția față de segregatia rasială sau față de războiul din Vietnam, de libertatea moravurilor sau de reforma universității, de cenzură sau drepturi politice, important era că tinerii refuzau să recunoască legitimitatea ordinii stabilită.

“Fiți realiști, cereți imposibilul”, scriau studenții pe zidurile Parisului, iar eu, pescuind aceste apeluri din articolele apărute în “Trybuna Ludu”⁶⁾, descopeream cu bucurie pe frații mei în această singulară concepție a realpoliticii. De-abia mai tîrziu am descoperit celalătă (primordială?) față a acestei revolte: barbaria ei, disprețul culturii, limba de lemn a broșurilor marxiste și supunerea față de manipularea sovietică, acceptarea terorismului, disprețuirea valorilor democratice. Am înțeles sloganul revoluționar ce masca crudul asasinat al lui Aldo Moro, nobila retorică americană în privința Vietnamului și Josifica tacere cînd comuniștii transformau Vietnamul în lagăr de concentrare, am văzut contestația transformată în nihilism. Atunci am înțeles de asemenea că de îndepărtăță era cul-

Dutchke și Piperno, Cohn-Bendit și Kouchner, Serge July și Jan Kavan⁷⁾. Acestea din urmă, ce reunea în el spiritul Primăverii de la Praga și al lui Mai 68, avea să devină mai apoi un simbol în timpul infamei “purificări” cehe. Vorbind cu acești oameni, regăseam din nou comunitatea de gesturi și glume, de amintiri și – fapt ciudat – a sistemului de valori. O mare parte dintre acești oameni a parcurs un drum lung, de la mitul revoluției proletare, trecînd prin utopia socialismului spontan și antiautoritar, pînă la o atitudine democratică, marcată de sensibilitatea față de mizeria umană, față de aservire, ură și intoleranță.

Astăzi, ei urmează diferite drumuri: deveniți oameni importanți în țările lor sau marginalizați, angajați în politică sau economie, presă sau cultură. Însă toti și-au conservat instinctul de refuz față de slugănicie și fidelitatea față de propria lor biografie.

Nu se joacă de-a născuți conservatori, nu neagă că revoluția cubaneză î-a fascinat. N-au uitat cuvintele lui Che Guevara: “Cît timp lumea va fi așa cum e, nu-mi doresc să mor în patul meu”.

Ei vor muri însă, fără îndoială, în patul lor, deoarece nu mai încearcă să organizeze vreo rezistență armată. Dacă se duc în țărî străine, o fac pentru a duce medicamente și nu arme.

Astfel vor muri în patul lor. Doar dacă nu-i va atinge vreun glonț rătăcit – sîrbeac, croat, musulman? – în Bosnia.

Traducere de ION MIRON DAMIAN
(După versiunea franceză, făcută de Thérèse Douchy, “Libération”, 4 mai 1993.)

¹⁾ Adam Mickiewicz (1798-1855), cel mai celebru poet polonez.

²⁾ Piesă în care Mickiewicz evoca suferința și sentimentele revoluționare ale poporului său.

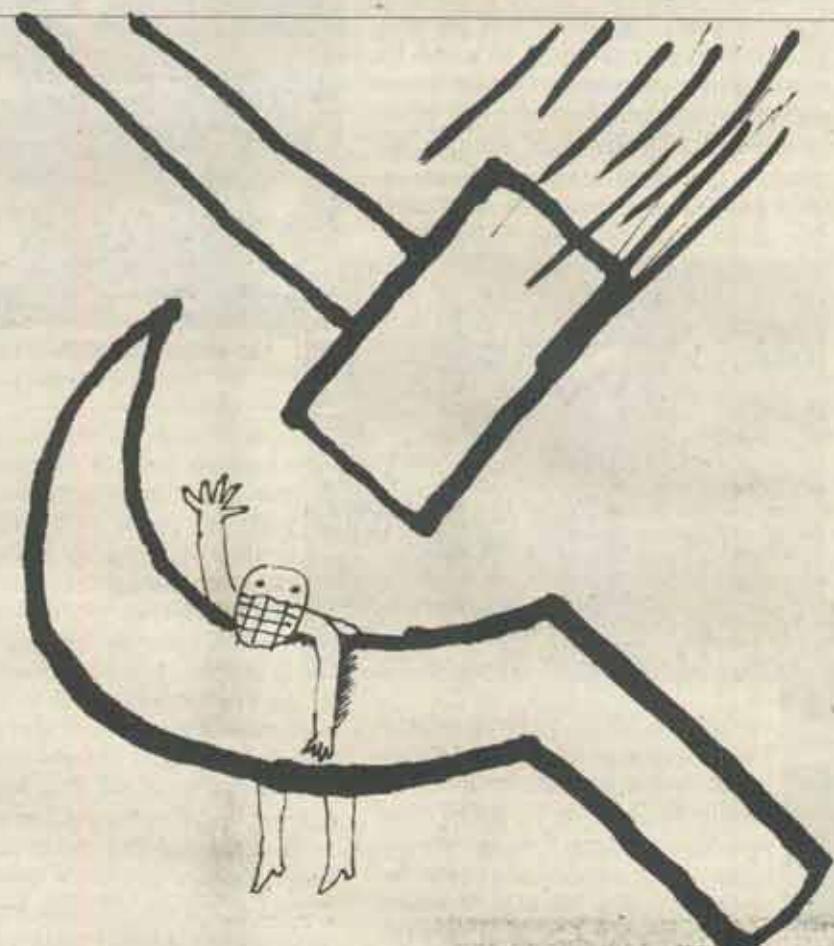
³⁾ “Filomaii”, societate studențescă, animată de Mickiewicz, al cărei obiectiv era propagarea ideilor patriotice împotriva opresiunii jariste.

⁴⁾ Intelectual polonez ce trăiește în Occident.

⁵⁾ Mișcare catolică ce colaboră cu regimul comunist.

⁶⁾ Cotidian al Partidului Muncitoresc Unit Polonez (PMUP, comunist).

⁷⁾ Opozant ceh ce a emigrat în Marea Britanie după Primăvara de la Praga.

Sartre și Marcuse. Astfel, simțeam că am afinități atât cu revolta studenților europeni și americani, cât și cu Primăvara de la Praga, ce promitea un socialism democratic, un socialism cu față umană.

Pe vremea aceea, în 1968, în vocabularul polonez apăruse un cuvînt nou: contestația. Se spunea “contestația tinerilor”, și aceasta corespunde nici mai mult nici mai puțin cu repunerea

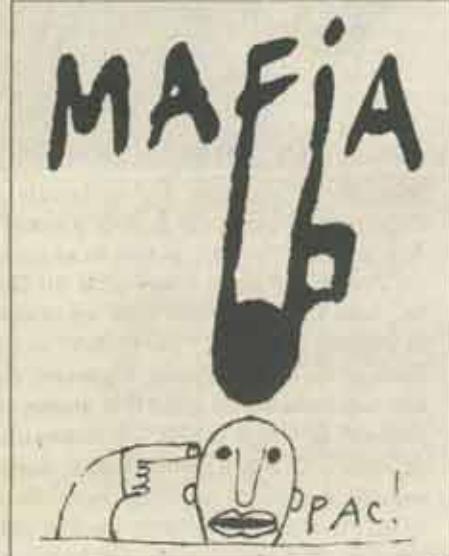
tura occidentală de cultura poloneză, de revolta cu poemele ei de Baranczak, Zagurski, Krynicki, cu cinematografia ei de interogație morală și cu teatrul ei tînăr. Eram zguduit de acest supliciu al sfîrtecării, mistificării și nihilismului contestației occidentale, de eroismul nostru sfîngaci, de revolta noastră disidentă în numele normalității și a valorilor elementare. Apoi am făcut cunoștință cu eroii acestei contestații:

NICOLAE BALOTĂ

Revoluția judecătorilor

Moartea judecătorilor Falcone și Borsellino, asasinați din ordinul Mafiei, n-a fost zadarnică. Pe solul bâtrân al Italiei, aceste acte singeroase au dobindit sensul și valoarea unor jertfe. Înfruntând Cosa Nostra, anchetind asupra ei, judecătorii erau perfect conștienți că și riscau viață, că petrecindu-și-o cum o făcea Giovanni Falcone, în biroul

să din Palatul de Justiție palermitan transformat în bunker, nu făceau decât să amine sfîrșitul lor singeroș, demult anunțat. Cum îi spunea acestui judecător Tommaso Buscetta, un celebru mafiot "pocăit", gata să treacă la ample declarări dezvăluitoare ale secretelor "Organizației": "Să nu uități niciodată că acel cont pe care l-ați deschis cu Cosa Nostra nu-l veți putea închide în veci". El s-a închis atunci cînd în autostrada pe care gonea mașina lui Falcone s-a deschis un adevarat crater de vulcan și judecătorul cu însoțitorii săi au fost aruncati în aer.

Dar poate nici atunci. Căci dacă "oamenii de onoare" ai mafiei îl închideau brutal contul judecătorului Falcone asasinându-l, moartea acestuia, revineându-se un act sacrificial, deschidea (ca să vorbim în acești termeni financiar) un alt cont, de astă dată al celui ce s-a jertfit cu cei ce l-au jertfit. Or, cum vedem azi, membrii "Organizației" ca și acolita lor, înalți complice oculti din

aparatul de stat, din înalta finanță sau industrie italiană, cad unii după alții, plătind oarecum în "contul" lui Falcone, al micului judecător din Palermo, care continuă, după moarte, să anime ceea ce s-ar putea numi revoluția judecătorilor.

Corpul constituit al magistratilor nu are vocația revoltei. Justiția este mai curind o putere conservatoare. Într-un stat de drept, principiul separației puterilor conferă – desigur – puterii

judecătoreschi o certă autonomie față de puterea legislativă și cea executivă. Dar această autonomie n-a însemnat multă vreme decât cel mult o putere de control asupra constituționalității legilor. Ceea ce se petrece azi în lumea magistraturii italiene, dar nu numai a celei italiene, ci și a justiției franceze, spaniole, germane, elvețiene – și mișcarea aceasta a judecătorilor se extinde în lume – este un proces cu totul nou în istorie.

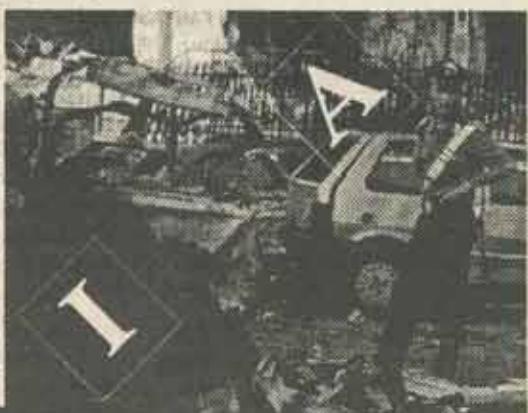
În acest proces, judecătorul Falcone, alături de cîțiva alții, jucase – înainte de rolul victimei sacrificiale – pe acela al profetului. Nu a fost primul care a pornit la luptă împotriva "caracăției" (cum e denumită Mafia), dar a fost cel dintîi care s-a străduit să o înțeleagă din interior. Anchetind, el a căutat să descopere nu numai secrete ale culpabilității, ale criminalității mafioze, ci rationalitatea împlacabilă a universului mafiot. Încercind să descifreze, asemenea hieroglyselor unei limbi necunoscute, codurile de limbaj, semantica întreagă a Mafiei, el descoperă articulațiile sistemului, modul său de funcționare, valorile și finalitățile sale, ca unul dintre "oamenii de onoare" inițiatori în viața interioară a "Organizației". De aici importanța pe care a dat-o "pocăitilor", transfugilor din Cosa Nostra, care îl luminau măruntainele, structura intimă a "caracăției". Dar descifrarea partiturilor îi îngăduia totodată să pună în evidență straturile tot mai profunde ale delictelor, ale crimelor: un prim nivel (contrabandă, proxenetism, extorcări de fonduri, afaceri cu droguri, sechestrări etc.) ascunzând al doilea, al asasinatelor, al atentatelor, dintre care unele

vedere ca prin picătă i-a fost probabil fatală.

Judecătorii eroi asasinați, ca și generalul, nu mai puțin eroic, Dalla Chiesa, ucis și el, au deschis calea acelei acțiuni a magistratilor care a luat azi denumirea de "Mîinile curate". Faptele sunt cunoscute din presă, nu trebuie să le mai relatez. În mai puțin de un an de la moartea judecătorilor, confrății lor au declanșat cea mai mare operație de ecarisaj al vietii publice din cîte au fost întreprinse în istorie de reprezentanți ai Justiției, atacînd virfurile corupte ale Statului. În mai puțin de un an, repet, ei au provocat căderea a trei secretari de partid, a socialistului Bettino Craxi, a republicanului Giorgio La Malfa, a liberalului Renato Altissimo; au inculpat șapte miniștri și un mare număr de personalități ale vieții politice, ale aparatului de stat, ale înaltei finanțe și ale virfurilor industriei (Fiat, Oficiul Public al Hidrocarburilor etc.). Acțiunile magistratilor (îndeosebi cele ale judecătorului Di Pietro și ale echipei sale din Milano) nu cunosc limite în investigarea actelor reprobabile ale celor mai înalte instanțe ale Statului italian. În seara zilei de 27 martie a fost inculpat pentru "asociere de tip mafiot" însuși Giulio Andreotti, senator pe viață, după ce fusese de șapte ori prim-ministru și de 27 de ori ministru de Finanțe, al Apărării naționale sau al Afacerilor externe. O adevărată sentință capitală, o condamnare la moartea politică.

Giovanni Falcone afirmase, cu puține zile înainte de tragicul său sfîrșit: "Legile nu servesc la nimic

"Mîini curate" nu depășesc oare limitele impuse de crezul gîndirii liberale, fundament al acestui sistem juridic? Conform acestui crez: Statul este cel care creează Dreptul; creîndu-l, el trebuie să se conformeze preceptelor intangibile ale drepturilor naturale. Doctrina tradițională a dreptului public este legată de suveranitatea Statului, după cum libertatea individuală constituie axa dreptului privat. Față de această concepție a secolului al 19-lea, care a continuat să fie aceea a secolului nostru, înțelegem azi (mai ales după experiența sinistră, cînd nu era tragică, a abuzurilor sistemului totalitar communist, dar și a pervertirilor la care s-a ajuns în Statul liberal) că Statul și Dreptul nu sunt decât una, că Statul nu creează Dreptul, după cum nu-i este nici supus ca unei realități transcendentă. Fundamentul validității unei norme este întotdeauna o normă și nu un fapt. A căuta un asemenea temei nu ne duce niciodată spre o realitate oarecare, ci spre o altă normă din care prima poate fi derivată. Fundamentul

ultim etic al Legii, în numele căreia judecătorii italieni îndrăznesc să înfrunte puterile legislative și executivă ale Statului italian, se dovedește incomparabil mai solid decât legitimitatea acelor puteri. Dacă unii se arată (sincer sau ipocrit) alarmati de această "revoluție a judecătorilor", pe motivul că ea ar subrezi stilpii de susținere ai Statului, alarmă lor este perfect nejustificată. Acțiunea magistraturii face să se clăine, dacă nu să se dărmă, acei stilpi făși politici pe care Statul pare doar să se susțină, întărind în realitate te-meul Legii și, implicit, al Statului.

Mă întreb adeseori, în timpul din urmă: cînd vor înțelege magistrații Tânările mele rolul cu care i-a investit Legea? Cînd își vor asuma acea demnitate ce nu este doar un atribut convențional al funcției lor, ci chiar condiția lor esențială? Cînd vor porni să elucideze printr-o investigație împlacabilă toate acele cazuri occulte cu grija de puterea instalată de la ceea ce mai numim uneori "revoluția" din 1989, ba chiar și înainte de aceasta? Mișcarea justițiară se extinde în Europa. Vor rămâne, oare, judecătorii români în afara acestui curent al restabilirii adevărului și dreptății, prin înfruntarea curajoasă a detinătorilor unor secrete pestilentiale "de Stat"?

Pe cînd acel judecător care, plimbîndu-se printre crucile și lespeziile albe de marmoră ale cimitirului Eroilor Revoluției, se va întreba: de ce, cum, din vina cui au murit în 21, 22 și tot mai mulți în 23, 24, 25 și 26 Decembrie 1989, toți acești tineri și mai vîrstnici? Si după ce se va fi întrebat, să caute cu perseverență, în numele Legii, să răspundă la aceste întrebări?

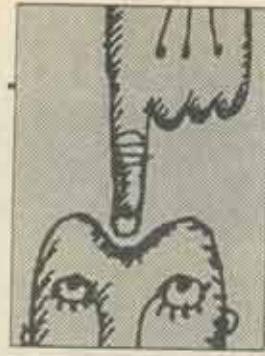
Fotografii din "L'Express"

Judecătorii Borsellino și Falcone, două din victimele celebre ale Mafiei

dacă nu sunt întovărășite de o solidă voință politică". Inițiativa confrăților săi înlocuiește acea "voință politică" ce nu se manifestă, ba dimpotrivă, submină acțiunea judecătorescă. Magistrații italieni (dar și confrății lor din alte țări occidentale, chiar dacă situația din acele țări nu le impune intervenții la fel de dramatice) se folosesc de autoritatea Legii cu care sunt investiți pentru a sanctiona Puterea executivă și cea legislativă atunci cînd acestea sau reprezentanții lor încalcă Legea.

Ei acționează în numele Statului de drept. Acesta pretinde mai întîi că Statul și colectivitățile publice să respecte dreptul pozitiv (dreptul public), după cum persoanele particulare trebuie să-l respecte pe cel privat. Apoi, regimul Statului de drept prescrie existența – separată de Parlament și de Administrație – a unui ordin de jurisdicție abilită să sancționeze orice atingere adusă dreptului de către puterile publice.

Deși se bazează pe sistemul juridic al Statului de drept, pe legile acestuia, magistrații care au pornit acțiunea

DORU COSMA

Un test decisiv pentru Procuratură

Așadar, după o indelungată pasivitate, Procuratura s-a decis să se implice în scandalul corupției declinat de gen. Gh. Florică, fostul comisar-șef al Gărzii Financiare. Să fi așteptat "semnalul verde" de la Președintele sau de la Guvern, ori să fie doar o carentă de promptitudine? Inclinăm către prima ipoteză, având în vedere cunoscute și revelatorii antecedente. Oricum, tardivitatea reacției Procuraturii este probată în primul rînd de vechimea faptelelor denunțate atât de Garda Financiară, în frunte cu șeful ei, cât și de presă independentă, a cărei campanie a rămas pînă în prezent fără rezultate palpabile, mai cu seamă în privința marilor afaceri. Într-adevăr, stenograma dezbatelor din Senat din februarie 1992 învederează că gen. Florică a propus încă de atunci să-și facă publice constataările incriminatorii, iar raportul prezentat unei comisii parlamentare de către același la începutul lunii mai 1993 a dovedit că Garda Financiară a denunțat în trecut numeroase infracțiuni de corupție săvîrșite în întreaga țară, dar s-a lovit de obstrucția puterii politice, ca și de inacțiunea ori tergiversările poliției economice și ale Procuraturii. Așa se face că afaceri veroase de sute de milioane de lei, precum cele privind griful, porumbul, zahărul infestat, aluminiul, deșeurile toxice, vînzarea navelor maritime și fluviale și.a. au fost ignorate.

Este cert că în momentul de față nimic eficient nu se poate aștepta din partea Președintelui, a Guvernului și a puterii politice detinute de camenii FDSN. Și aceasta o demonstrează felul în care puterea politică a reacționat la fenomenul corupției. Mai întii, ea a ignorat pur și simplu dezvăluirile presei. Apoi a contestat evidența, iar atunci cînd Garda Financiară a început să-și facă datoria fără să țină seama nici de relațiile politice de tip masfot ale marilor rechinii, nici de șicanele poliției economice, Guvernul a destituit pur și simplu conducerea acestui organism de stat devinut incomod.

Cînd, în apărare, gen. Florică a dat în vîleag nume sonore ale regimului politic actual implicate într-o serie de afaceri tenebroase, Președintele și Guvernul n-au găsit alt răspuns decît să acuze pe comisar-șef al Gărzii Financiare de faptul că n-a făcut dezvăluirile sale mai devreme și anume pe cînd era încă în funcție. Acuza, pe lîngă faptul că s-a dovedit nefințătoare, de vreme ce infracțiunile fuseseră denunțate cu mult înainte de demiterea comisarului-

șef al Gărzii Financiare, dar ea nici nu era "în chestie", vorba lui T. Maiorescu. Într-adevăr, în spătă nu interesa momentul cînd au fost denunțate faptele, ci dacă ele erau adevarate sau nu. Procedind după tipicul hotului prins în flagrant delict, presa pro-guvernamentală a declarat o vastă campanie de denigrare a acuzatorului, pentru că odată cu compromiterea lui să fie mușamalizate și faptele relatate de el. În afară de declarații de bune intenții pentru combaterea corupției, timp de peste un an, nici Președintă și nici Guvernul nu și-au folosit influența reală de care dispun sau organele proprii de control pentru a deferi prompt Procuraturii și Justiției pe marii vinovați ai marilor afaceri. Deși au fost nominalizați miniștri, secretari de stat, directori generali și alți deținători ai puterii politice și economice amestecați direct în aceste afaceri sau în mușamalizarea lor, nici unul n-a fost demis și nici nu a fost convocat la Procuratură (ca Doina Cornea, de pildă).

Cit privește pe demnitarii compromisi prin aceste afaceri, există puține speranțe ca ei să-și pună cenușă în cap. România d-lui Iliescu nu este Franța, unde un prim-ministru, abia ieșit din funcție, a preferat să se sinucidă decit să se dezonoreze într-o anchetă penală imminentă, și nici în Italia, unde tot un fost prim-ministru a cerut el însuși, în Senat, să i se ridice imunitatea parlamentară, pentru a compărene ca un cetățean de rînd în fața organelor judiciare. Il vedetă la noi pe dl. ministru de Interni George Ioan Dănescu demisind din funcția sa pentru a asigura obiectivitatea cercetării plingerii sale penale contra gen. Gh. Florică, demis din funcție? Il vedetă pe dl. Viorel Hrebenciuc, omul de încredere al președintelui Iliescu și secretarul general al Guvernului abandonându-și postul ori simțindu-se vinovat de faptul că l-a convocat la sediul Guvernului pe șeful Gărzii Financiare de la Bacău pentru a-l convinge să fie mai "îngăduitor" cu un protejat al său? Cîtuș de puțin!

Dl. ministru de Interni contrafață șiind că atacul este cea mai bună apărare și totodată contînd pe "întelegeră" subalternilor săi, ori a "colegilor" de la Procuratură.

La rîndu-i, dl. Hrebenciuc găsește că intervenția sa este o modalitate de a incuraja... privatizarea. În ceea ce îl privește pe acesta din urmă, care a recunoscut că l-a invitat "la o cafelă" pe șeful Gărzii Financiare de la Bacău numai spre a pune o vorbă bună pentru un inventator exasperat de frecvența controalelor Gărzii Financiare, l-am întrebat doar atât: a chemat la d-sa măcar un singur prefect sau primar pentru că l-a oropsit pe un țăran cu

ocazia aplicării legii fondului funciar? Și dacă n-a făcut-o, care au fost mobilurile intervenției d-sale în cazul inventatorului?

Nici din partea Parlamentului, dominat de FDSN și de acolitii săi de extremă stîngă (PRM, PSM), nu sînt de așteptat măsuri eficiente de stăvîlire și sancționare a corupției. Instituția care n-a fost în stare – sau n-a vrut – să dea în vîleag adevărul despre "teroriști" și despre mineria de nu credem că va face lumină în privința corupției. Prea este implicată în actele de corupție puterea politică și sprijinitorii ei din corpurile legiuitoră pentru că plănuia convorbire de anchetă să facă altceva decit celelalte comisii parlamentare, adică să semene confuzie, dacă nu să îngroape de tot adevărul.

De aceea, singura nădejde o constituie acțiunea Procuraturii. Întrebarea este însă: s-a eliberat cu adevărul acest organism judiciar de obediția față de puterea politică și a devenit cu adevărul independentă de această putere care i-a salvat pînă acum structurile și i-a numit înaltă ierarhie după revoluție?

Îndoilele în privința măsurilor de eradicare a corupției de către Procuratură își au obîrșia în mai multe fapte de necontestat. În prezent, Procuratura nu și-a demonstrat neafirmarea față de puterea politică. Dimpotrivă, i-a servit interesele ori de căte ori a existat riscul că puterea să fie compromisă prin faptele ei, dintre care nu putină cu caracter penal. Exemplul cel mai elovent il oferă imunitatea asigurată minorilor (sau celor travestiti în minori), vinovați de repetate "descinderi" în capitală și soldate cu numeroase infracțiuni grave. Dosarul cu probe insuflind mii de pagini înaintat Procuraturii de Rectoratul Universității București zace "în nelucrare" de trei ani în dulapurile acestei instituții, obligată de lege să pornească acțiunea penală împotriva vinovaților. Apoi, nici se pare cel puțin bizară inacțiunea Procuraturii față de nenumăratele dezvăluiri din presă, bazate pe probe și referitoare la marile afaceri implicind evident infracțiuni de dare și luare de mită, trafic de influen-

Un record românesc: solicitanții de azil în Germania.

Capitala Germaniei, Bonn, arăta în seara zilei de 25 mai a.c. ca un oraș asediat. La Bonn se adunaseră cîteva sute de manifestanți pentru a demonstra împotriva modificării Legii azilului. Dezbaterile furtunoase pe marginea proiectelor legii au început în Parlamentul de la Bonn miercuri 26 mai a.c., la ora 9, și a continuat pînă la ora 21. Mai mulți deputați și miniștri au trebuit să fie transportați cu elicoptere în clădirea Bundestagului, asediat de către demonstranți violenti, în ciuda prezenței a peste 2.000 de polițiști. Mai mulți deputați, care au îndrăznit să parcurgă drumul pe jos, au fost agresați de către demonstranți.

Conflictul între manifestanți, care au aruncat cu pietre și sticle incendiare, și forțele de ordine au escaladat în jurul orei 21. Poliția a făcut uz de bastoane de cauciuc și gaze lacrimogene pentru a dispersa un grup de circa 200 de militanți mascați. Opt persoane au fost arestate. Potrivit unor estimări aproximative, au participat la demonstrație circa 10.000 de persoane. Și la Berlin a avut loc o demonstrație de protest, la care au participat cîteva mii de persoane. Nu au fost semnalate incidente. Prin noua lege votată în Bundestag s-a sperat ca fluxul azilanților, care în ultimii trei ani a crescut vertiginos,

WILLIAM TOTOK

Modificarea Legii azilului

să fie stopat. Numai în primele patru luni ale anului în curs, 43.243 de persoane au solicitat azil politic în Germania. Circa 29,1% provin din România. În primele două luni ale anului au sosit din România (potrivit revistei "Der Spiegel") 12.853 de persoane. În comparație cu alte țări, această cifră este imensă. Înță, comparativ cu numărul solicitantilor de azil din alte țări, sosiți în aceeași perioadă: din Iugoslavia au venit 5.637, din Bulgaria 4.398, din Turcia 1.870, din fosta Uniune Sovietică 1.400, din Algeria 1.164, din Vietnam 1.033, din China 629, din India 586 și din Albania 466. Miercuri 26 mai, două treimi din deputați Parlamentului de la Bonn au votat în cursul unei ședințe maraton în favoarea schimbării articolului 16 al Constituției germane, prin care se garantează fiecărui străin să solicite azil politic. 521 parlamentari au votat pentru modificarea Constituției, 132 împotriva și unul dintre deputați s-a abținut. Printre cei care au

votat împotriva schimbării Constituției s-au aflat și mai mulți social-democrați și liber-democrați, dar și frații ecologista și cea a Partidului Socialismului Democratic. Compromisul referitor la noua legislație privitoare la acordarea azilului politic, care a stat la baza dezbatelor destul de furtunoase de la Bonn, a fost realizat în ultimele luni între frații creștin-democrat, social-democrat din opoziție și liberal-democrat. De la 1 iulie 1993 va intra în vigoare noul articol al Constituției, care permite înăsprirea legislativei privitoare la acordarea azilului politic în Germania. Dreptul individual la azil politic a rămas în vigoare, dar a fost drastic înăsprit. Noul articol modificat prevede că persoanele sosite din așa-numitele țări sigure, adică din țările Comunității Europene, cît și din țările vecine cu Germania, automat vor fi returnate. Printre țările considerate "sigure" se numără și România. Azil politic se va acorda de acum încolo numai acelor persoane care pot dovedi că au suferit într-adevăr persecuții politice. Pentru persoanele venite din zone în care are loc un război civil (fosta Iugoslavie, de pildă) sănă prevăzute clauze speciale în vederea acordării dreptului de sedere. Și legile referitoare la procedura acordării azilului au fost schimbate, în sensul accelerării lor. Ajutoarele sociale pentru solicitanții de azil vor fi drastic reduse. Astfel, azilanții nu vor mai primi ajutorul social în bani, ci doar în bunuri materiale și hrana. Parlamentarii germani așteaptă ca prin aceste modificări să se opreasca abuzurile constatate în ultimii trei ani.

Liberalism, fascism, comunism

Revista săptămânală de opozitie "22" publică în numărul său 45 (din 1992 – nota trad.) o masă rotundă de patru pagini despre Declarația de la Cluj. Discuția postează rezumat la alternativa de titlu. Intelectualii români participanți la discuție – elite intelectuali și resping pe baza unor argumente rationale, dar nu fără oarecare mustrări de conștiință, conceptul de bază folosit de declarația UDMR și de participanți maghiari la discuție: drepturile colective. După părerea lor, asemenea drepturi nu există, drepturile individuale – dacă sunt puse în valoare – trebuie să satisfacă pe deplin cerințele minorităților.

Pare că intelectualul care încearcă să interpreteze în mod adecvat procesele sociale ar trebui să hotărască înainte de tentativa de interpretare ce consideră a fi o realitate socială: individul sau colectivitatea?

Teoretic pot fi imaginate ambele metode de abordare. Ideologia socială bazată pe individ a fost dezvoltată și pusă în practică socială de liberalism, ceea ce bazată pe colectivitate de către fascism, respectiv comunism. Din păcate, ultimele două au făcut-o cu o consecvență de fier. Consecințele sunt cunoscute.

Ceea ce e mai puțin cunoscut este că liberalismul dus pînă la capăt cu aceeași consecvență de fier ar duce tot la același absurdităță, ca și fascismul și comunismul. Numai că cîndicienii niciodată nu încercă, pentru că nici n-ar fi putut să facă, să ducă pînă la capăt teoria liberală cu metode asimilatoare celor fasciste sau comuniste. Pînă și cea mai extremistă variantă a liberalismului să-a dezvoltat într-un cadrul național. Stuart Mill însuși nu a putut evita ideea că, în afară de individ, și comunitatea națională trebuie acceptată ca persoană juridică. Să deși tradiția a încercat să reducă la minimum rolul statului, adică să-l limiteze la rolul de autoadministrare a comunității "naționale", nimeni nu a putut pune la îndoială dreptul la existență al instituțiilor statului modern. Iar în stat a devenit stăpînul nu este individul, ci diverse comunități mai mari sau mai mici de indivizi grupați în partide, instituții, organizații, instituții economice, autoadministrări, grupuri de presiune etc., adică așa-zisa societate civilă. Pentru că individul să își poată impune anumite interese, trebuie întotdeauna să se coalizeze cu alți indivizi, iar cei care sunt aleși ca reprezentanți ai unor asemenea grupuri sau comunități, și astfel devin agenții luptelor pentru drepturi colective, nu mai acționează de fapt în nume propriu, ci mai degrabă ca reprezentanți ai comunității date.

Prin urmare, în practică, liberalismul nu este nici pe departe egal ca valoare cu individul înțeleasă ca persoană fizică, ci mai degrabă cu garanțarea existenței autonome a celor mai diferenți indivizi sociali (adică persoane juridice organizate după principii bine definite).

Marea performanță socială a liberalismului stă tocmai în faptul că propune individul ca principiu final al societății, fără a încerca să desfințeze comunitățile particiale ce compun societatea sau însăși comunitatea națională. Ba din punct de vedere, pune atât comunitățile particiale, cit și comunitatea națională în slujba libertății indivizilor.

Prin urmare, principiul libertăților colective nu este deloc străin de liberalism, chiar dacă acest fapt a fost oarecum umbrat de seria de lupte purtate cu ideologile colective unilaterale.

Acest simptom este și mai caracteristic pentru liberalismul central-est-european. În aceste țări, puterea de stat comună și mai apoi tot mai mult național-comunismul a lichidat tocmai comunitățile autonome, limitarea autonomiei individuale fiind doar una din consecințele acestui pas. Statul totalitar îngăduie și autonomia individului, în special pentru a prelîntîmpina apariția unor virtușii individuului, și pentru a leantăză spre minoritatea comună.

Intelectualii central-est-europeni ce luptau pentru demiterea statului totalitar au fost nevoiți să-și înceapă lupta cu eliberarea individului înțeleasă ca persoană fizică. Pare că recunoașterea drepturilor individuale va atrage în mod firesc după sine și emanciparea comunităților. Acest lucru însă nu s-a întîmplat. Să nu număram în privința minorităților naționale. Întrebarea "de ce?" poate fi formulată ca o problemă-cheie a actualei transformări central-est-europene.

Vom încerca să găsim un răspuns cu ajutorul unui rationament legat de drepturile minorităților etnice și lingvistice. Individul minoritar are și în actuala Europă Centrală și de Est dreptul la folosirea propriei limbii. Acest drept poate fi însă exercitat și în public numai dacă instituțiile cu care individul intră în legătură sunt obligate să îl înconsiderare acest drept al individului. Pentru aceasta însă drepturile individuale nu sunt suficiente, deoarece pentru un singur sau doar câțiva indivizi instituțiile nu pot fi obligate să îngajeze funcționari cunoscători (și) ai limbii respectivelui sau respectivilor. De dragul unei comunități însă da. Trebuie doar hotărât ce minoritate poate fi considerată o comunitate etnică sau lingvistică, funcție de mărimea și tradițiile ei. (Aceasta nu e o problemă simplă, dar devine critică doar în cazul diasporăi.)

Din egalitatea persoanelor nu rezultă că statul trebuie să le respecte limba și obiceiurile și că se va considera și reprezentantul persoanelor care fac parte din rîndurile minorității date.

In general, statul obligă minoritățile să folosească astăzi limbă oficială sau de stat. Această obligație nu poate fi justificată pe baza drepturilor individuale, pentru că nu e dreptul persoanelor apartinând majorității ca persoanele apartinând minorității să le vorbească limbă.

Obligații (indatoriri)

De altfel, nici un fel de obligație nu poate fi legitimată pe baza vreunui drept al omului singur individual. Obligațiile trebuie să pună întotdeauna în valoare voînța unei comunități.

În Declarația Universală a Drepturilor Omului, sub titlu "Indatoriri fundamentale" (art. 29), pot fi găsite trei puncte: în toate cele trei cazuri indatorirea izvorăște din impunere sau din necesitatea respectării drepturilor unei anumite comunități. Primul punct precizează deosebit de clar: "Fiecare individ are indatoriri față de comunitate, care este singura ce îl poate asigura dezvoltarea liberă și completă a personalității". Al doilea punct precizează că în

exercitarea drepturilor și libertăților individuale, individul este supus îngrădirilor legii și aceste îngrădiri sunt destinate să slujească în exclusivitate recunoașterea și respectarea drepturilor și libertăților altora. Indatorirea izvorăște și aici din drepturile unei "comunități", ale "altora", nemaivorbind de faptul că legile sunt întotdeauna facute de comunitate sau de reprezentanții acesteia, prin urmare acestea exprimă întotdeauna în mod direct sau indirect voînța unei comunități, sau cel puțin a unei comunități majoritare. Să a treia indatorire fundamentală reprezintă drepturile unei comunități, ale comunității Națiunilor Unite, față de drepturile comunităților fiecărui stat în parte. (Acestea din urmă, bineînțele, sunt de asemenea drepturi ale unor comunități.) Nici dreptul de folosire a limbii minorităților nu poate fi impus altfel decât ca o indatorire care îl obligă și pe funcționarii majoritari ai statului la cunoașterea limbii sau limbilor minoritare. Doar în acest caz putem vorbi de adevarată egalitate a comunităților etnice sau lingvistice și, implicit, a persoanelor aparținând acestora.

Nici un individ nu are dreptul să-și impună cu forța propria limbă unui alt individ, și acest lucru este valabil și pentru comunități. În realitate însă această posibilitate este totuși dată pentru comunitatea majoritară. Să "minoritatea loială a unui stat democratic este obligată să accepte hotărîrea majorității, dacă aceasta nu se lovește de interdicții constituționale (...) Una din funcțiile cunoscute ale interdicțiilor constituționale este tocmai aceea de a asigura protecția individului și a minorităților în fața hotărîrilor antidemocratice ale majorității, apărind astfel

BÍRÓ BÉLA INDIVID SI COLECTIVITATE

și principiile de bază ale ordinii democratice. Drepturile Omului (...) fac parte din aceste îngrădiri" (Kis János: Avem oare drepturi ale omului?).

Dar dreptul individului în limba maternă încă nu este suficient pentru înălțarea tiraniei majorității. Nemaivorbind de faptul că limba este un produs în mare măsură independent de indivizi. Nici un individ nu poate vorbi în totalitate limba maternă. Dacă folosirea limbii nu este numai o problemă individuală, ci (și) una de comunitate. Dacă doar individul are dreptul la folosirea limbii și excluzem limba comunităților minoritare din exercitarea unor anumite funcții comunitare, acest lucru duce în perspectivă la o cu atât mai mare pierdere a limbii comunității, și implicit la individul, cu că aceasta excludează este mai cuprinzătoare, iar ca o ultimă consecință, acest lucru duce la deteriorarea treptată a performanțelor limbii și apoi la dispariția ei.

Identitate și diferențe

Pentru a vedea mai clar în această problemă, trebuie să facem o diferență judecătoare între comunitățile articulate pe baza trăsăturilor genetice și a celor pe baza trăsăturilor culturale. În cazul comunităților determinate de sex sau culoarea pielii, impunerea drepturilor egale ale respectivei minorități poate fi garantată în special facind abstracție de aceste diferențe, adică interzicând discriminarea pe aceste baze. Această egalitate poate fi formulată ca un drept universal al omului, dat fiind că interzicerea discriminării poate fi aplicată sub aceeași formă juridică pentru omul având culoarea pielii neagră, galbenă sau albă. Din punct de vedere juridic, egalitatea dintre bărbat și femeie poate fi impusă în același mod, facind abstracție de apartenența la un anume sex. (Deși în acest ultim caz situația este mult mai complexă.)

Însă în cazul comunităților lingvistice, etnice sau religioase ne aflăm în fața unei situații fundamental diferențiate. Aici, și parțial și în cazul femeilor, tocmai necunoașterea diferențelor reprezintă discriminarea însăși. Adică dacă egalitatea dintre minoritate și majoritate se poate realiză "fără deosebire de naționalitate", ca să folosim o expresie dragă dictatorului român Nicolae Ceaușescu. (Problema are, bineînțele, o componentă discriminatorie și în cazul minorităților etnice, lingvistice și religioase, dar aceasta poate fi abordată mai simplu și este rezolvată juridic, prin urmare ne abținem de ea și o analiză.)

Teoretic, fiecare om aparține omenirii. Într-un mod identic (prințun ansamblu de caracteristici genetice bine definite). Membrii unei comunități lingvistice, etnice sau religioase aparțin la respectivele comunități într-un mod substanțial diferit de alte comunități. Ei sunt legați de omenirea deoarece prin niște caracteristici general umane, cum ar fi sistemul limbajului, caracteristic pentru orice om și având probabil o origine genetică. Din punct de vedere al calității de om nu sunt esențiale diferențele de rasă sau de sex.

Egalitatea dintre aceste grupuri înseamnă prin urmare nu egaliatatea unor identități, ci a unor diferențe. Prințul este valabil și pentru bărbat sau femeie, dar o femeie, teoretic, poate trăi ca femeie și într-o societate compusă exclusiv din bărbăți, un negru sau un chinez râmine negru sau chinez și într-o societate de oameni albi, cel mult va avea grija să fie recunoscut drept egalul celorlalți. Un albanez însă într-un sat curat unguresc nu mai este decît un albanez virtual. Pentru a-și putea impune în mod real dreptul la albanitate mai are nevoie de cel puțin un albanez cu care să-și poată exersa limba, să-și mențină memoria comunității. Însă nici această comunitate de două persoane nu are sanse de lungă durată pentru a-și păstra albanitatea. Fără legătură cu comunitatea vie, multiformă, autonomă vor fi înghități în mod inevitabil de societatea majoritară. Minoritățile diferențiate pe baza unor caracteristici genetice nu pot fi însă assimilate de către o comunitate care dispune de caracteristici genetice diferențiate, și acest lucru este de o

importanță determinantă în privința celor analizate de noi. Un singur albanez este doar o posibilitate trecută sau viitoare a albanezului, cit timp chiar și un singur negru este un negru real, chiar și o singură femeie este o femeie reală.

Situatia este complicată de întrebarea: dacă societatea dă recunoaștere ca drept universal al omului dreptul albanezului la limba și cultura sa, cum va putea fi impus în practică acest drept? Pentru un singur sau chiar cîțiva străini nu ne putem aștepta de la funcționari de profesie – nu alegi – și comunității să învețe limba respectivelui sau respectivă. Însă dreptul care nu poate fi pus în practică nu este un drept.

Un drept al comunității însă poate fi impus întotdeauna (bineînțele dacă nu contravine drepturile universale ale omului). Aceste drepturi ale comunității apar (sau pot fi făcute să apară) ca niște obligații pentru individ sau instituțiile de stat.

Neliniștea majoritară

Democrațiile autoritare (cum este, de pildă, cea franceză) tocmai de aceea se opun atât de categoric recunoașterii drepturilor colective, pentru că asigurarea acestor drepturi ar impune (sau ar putea impune) asemenea obligații statelor respective, pe care funcționarii majoritari ai instituțiilor de stat nu sint dispuși să le asume.

Faptul că cetățeanul minoritar își folosește în familie, în școală, în instituțiile culturale, în presă propria limbă, își cultivă propriile tradiții culturale nu lezează cu nimic drepturile cetățeanului majoritar. Nici nu poate fi vorba de vreun caz de conflict de drepturi.

Ceea ce provoacă neliniștea majoritară este faptul că deși individul nu poate fi obligat să învețe limba grupurilor majoritare (decit cel mult pe baze reciproce), funcționarii instituțiilor de stat în schimb pot fi obligați să facă bineînțele, și acestia nu ca persoane particulare, ci ca funcționari de stat. Aici însă funcționează tot o normă cu valabilitate absolută. Nici un individ al societății nu poate fi obligat să își însușească cunoștințele specifice științei medicale, acest lucru devine însă o condiție de bază pentru obținerea dreptului de a profesa public.

Dar, după cum am spus mai devreme, suprvietuirea pe termen lung a comunităților minoritare poate fi făcută posibilă doar dacă acestea își pot folosi limba și cultura nu numai în interiorul comunităților lor, ci și în toate sectoarele vieții publice, în legislație, în administrație, în justiție etc. Acest lucru însă – cel puțin pentru funcționarii publici (sau pentru o parte a acestora) – face obligațorie cunoașterea a două sau mai multe limbi.

"Privilegii" și privilegii

Ceea ce deosebește drepturile colective de cele individuale este faptul că în timp ce Drepturile Universale ale Omului pot fi impuse în mare parte prin limitarea stării statului, drepturile colective trebuie impuse ca obligații statului (și nu ale indivizilor din alte comunități).

Obligația cunoașterii a două limbi există din pînă și în Constituția română a lui Ceaușescu – cel puțin formal. Și aceasta prevedea pentru funcționarii publici nu numai cunoașterea limbilor minorităților, ci și a tradițiilor și obiceiurilor comunităților minoritare (art. 21).

In cursul dezbatelerilor asupra noii constituții românești, majoritatea – referindu-se tocmai la drepturile individuale – a respins categoric asemenea restricții, imputind minorităților, mai ales cele maghiare, faptul că se străduiesc să obtină privilegii.

Dreptul la folosirea limbii materne în cazul minorităților capabile de autoreproducere nu poate fi considerat un privilegiu, nici discriminare pozitivă (cum îl consideră și azi mulți juristi). O comunitate minoritară – pe baza egalității dintre comunități – trebuie să aibă același drepturi la folosirea propriei limbii materne ca și cea majoritară. Folosirea limbii materne trebuie garantată de stat nu ca un privilegiu, ci ca un firesc drept colectiv. Adevaratul privilegiu, care nu se cuvine nici ca drept colectiv, nici ca drept individual persoanelor din rîndurile minorităților și astfel poate fi într-adevăr considerat un drept suplimentar sau un privilegiu, este posibilitatea – garantată de stat – de a-și însuși limba și cultura majorității. A presupune acest privilegiu ca o obligație extinsă asupra tuturor cetățenilor minoritari este în mod fundamental antidemocratic, dat fiind că la baza acestei obligații nu se afînă un drept colectiv real. Din dreptul unei comunități la limba maternă nu poate decurge obligația celeilalte de a-și însuși ea, o asemenea "obligație" poate deveni legală în sensul principiului acuvințui cel mult pe baza de reciprocitate, a înțelegerei de compromis dintre comunitățile care trăiesc neîmpreună. Obligația statului față de individ, spre deosebire de obligația individului, se poate baza nu numai pe drepturi colective, ci și individuale. Ba mai mult, poate deveni obligație și respectarea unor anumite drepturi individuale diferite de drepturile universale ale omului. Dar și în acest caz o cernetă de bază pentru impunerea obligației este existența unor comunități de persoane juridice individuale, drepturile trebuie obținute "prin luptă", ceea ce aceștia, ca indivizi izolați, nu pot reuși. Statul nu poate fi obligat să înțârse seama de obiceiurile, gusturile etc. ale unor oameni izolați, dar poate fi obligat să respecte obiceiurile sau gusturile unei comunități, mai ales dacă aceasta e și majoritară. Bineînțele, aceasta nu înseamnă că individul nu are dreptul la propria sale gusturi, dar formularea acestui drept este o absurditate tocmai pentru că nu întotdeauna poate fi aplicat în practică în societate.

Rezumind: drepturile colective nu pot fi reducibile la cele individuale. Presupunerea drepturilor colective se justifică numai în cazurile în care acestea sunt imposibile de dedus din cele individuale.

Traducere de MAYER ELGA

VICTOR NEUMANN
ROMÂNIA POSTDECEMBRISTĂ
Diagnostic privind
situatia politică

Cartea lui Stelian Tănase, **SOCURI ȘI CRIZE**, de curind apărută la Editura Staff (București, 1993, 210 p.), este o excelentă mărturie a unui intelectual român traversind experiențele politice.

Este o culegere de articole, inițial apărute în "22", "Meridian", "Agora", "Acum", "Cronica Română". Citindu-le cu atenție, vei descoperi comentarii pertinente pe marginea fenomenului politic, motivația constantei opozitii față de regimul aflat la putere începând cu decembrie 1989 și, mai cu seamă, vei înțelege de ce autorul acordă un rol deosebit culturii politice într-o țară ca și noastră.

SOCURI ȘI CRIZE este cartea unui scriitor devenit politician și polilog, militând pentru ieșirea din ignoranță, stagnare și nostalgie. Stelian Tănase spune întotdeauna ceea ce gîndește, este bine informat asupra evenimentelor, le trăiește la zi și, în cele mai multe cazuri, este el însuși actorul lor. Se implică nu numai în organizare și acțiune politică propriu-zisă, ci și în viața cotidiană a cetățeanului, căutind să afle starea de spirit și starea de civilizație din care izvorăsc gesturile contemporanului său. Fără să cadă în plasa imediaturii, fără să pună etichete asupra faptelor, autorul își stăpînește tema. Apelează la retrospective doar în măsură în care acestea îi servesc re-

flecția. Nu pot să nu observ (chiar și din cuprinsul articolelor aici adunate) o pregătire sistematică în sfera istoriei politice și a politologiei. Apropiatele sunt operele clasicilor domeniului, cum familiare și sunt scrisurile disidenților polonezi, ruși, cehi, maghiari: de la Soljenițin și Saharov, la Havel și Kohout, de la Michnik și Geremek, la Kis și Rajk. Talentul scriitorului face ca lectura să fie plăcută, iar faptul că el e dublat de o disciplină și o coerență a discursului despre politic, de o exactitate a descrierii și de un gen de intuție, articulează într-un singur cîrtij. Judecările sunt clare pentru că se bazează pe realitate și nu pe utopie, ideologie, sau concepte inadaptable societății și politicii românești. Nici o frază nu e căutată, nu conține metafore și paranteze inutile. Stelian Tănase se află pe un alt palier în comparație cu mulți dintre jurnalistii acestui timp de tranziție; el își refuză eseul, dar și spectacul, scenariile ieftine, impresiile, așa-zisele evenimente sau scandaluri politice. Optează pentru atente radiofizice, nu se limitează la suprafața lucrurilor, putind astfel să perfeccioneze un instrument care permite prinderea și cernerea informațiilor. Metoda autorului ajută la o abordare convenabilă și, deci, la surprinderea unui sistem de valori sau, atunci cînd e

cazul, la semnalarea disfuncționalităților provenind din dilettantismul oamenilor politici, ai grupărilor politice.

Diagnosticul lui Stelian Tănase are relevanță prin însăși valabilitatea lui într-o durată mai lungă de timp. Să nu uităm un lucru foarte important: autorul a urmat studii de filosofie, ceea ce (în cazul său, cel puțin) a fost și este de foarte bun augur. Există la acest cunoscut politician o pregătire ordonată în filosofia politică, de unde și observațiile credibile asupra structurilor administrative-instituționale în formare; de unde și izbutitele comparații cu trecutul imediat sau cu situațiile din celelalte state est-europene aflate în aceeași

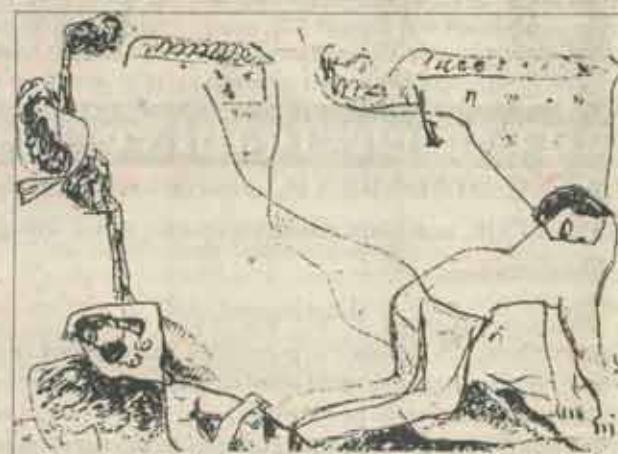
tranzitie, dar cu alte ritmuri, cu alte șanse de adaptare și cu mutații mentale mai rapide, motivate de o istorie mai puțin liniară (în decenile 5-8 ale secolului nostru). Scriind despre comunism și vechea clasă politică, dar și despre cea nouă, despre conservatorii și reformiștii de ieri și de astăzi, despre disidență sub Ceaușescu și despre rosturile opoziției în anii de după revoluție decembristă, Stelian Tănase are în vedere doar timpul scurt, anume ultimii cincizeci de ani. Personal, cred că doar partea această durată scurtă explică mariile carente ale lumii contemporane românești. Studiile istorice vin în întîmpinarea acestuia ce va dori să dobîndească o cît mai obiectivă imagine asupra trecutului, ca și a prezentului. De pildă, aspecte legate de viața politică la începutul evului modern, modelele culturale dominante în România între 1850 și 1950, tipul de organizare al vietii familiale, raportul instituit între sat și oraș, între stat și cetățean, între stat și biserică, precum și cunoașterea rolului jucat de propaganda populistică (dar și dependențele/colectivismul în interiorul comunităților rurale, adesea și urbane) în dauna aceleia individualiste, nu vor putea fi neglijate spre a înțelege cît mai corect nemulțumirea (insatisfacția) prezentului pe care îl trăim. Dincolo de asemenea observații, legate mai degrabă de ceea ce avem de făcut cu inteligenții spre a recupera imaginea nefărătată a istoriei, **SOCURI ȘI CRIZE** este un volum cuprinzind articolele de politologie ale lui Stelian Tănase, un volum care se recomandă singur, o scriere incitantă, ce se citește cu mult folos, indicind, de pe acum, pe unul dintre specialistii în știință politică, ce va dobîndi (sunt sigur) o audiență meritată și în mediile occidentale.

ADA BRUMARU

Din nou despre AVANGARDĂ

Stravinsky, Bartók să-și fi cîntat propriile lucrări la București), ca și direcția problematicilor naționale articulate de un tip al constructivismului inițiat odată cu explorarea folclorului autohton și cu revizuirea modalităților principale ale componisticii tradiționale. Un aspect particular, pus în evidență cu abilitate, a fost emanciparea unei veselii non-convenționale, jocul cu caricatura. Pe partitura "Spitalul amorului" (A. Pann) – "Cîntecul popular culese și armonizat" de Constantin Brăiloiu, autorul (care avea să fie mai tîrziu fondator și conducător la Archives internationales de musique populaire din Geneva) scria o dedicație: "Lui Paul Constantinescu, spre parfumarea Vienei cu miresmele nemuritoarei mahalale". Tocmai pe unul dintre cei doi pereți ai expoziției muzicale a fost prins un diagnostic impecabil, cu valoare de comentariu potrivit unei estetici comune avangardei în toate zonele de atac: (...) grotescul este de obicei forma care face acceptabil ceea ce este alienat în arta de avangardă. Burghezel este gata să se declare de acord cu arta modernă cu condiția ca aceasta să-l asigure, prin însăși forma ei, că nu trebuie luată în serios". Semnatura: Th.W. Adorno. Evident, pentru domeniul muzical "caricatura" nu a fost decit o ipoteză de lucru: dar eu cătă vitalitate provocatoare o inserează Mihail Jora în muzica baletului "La piatră" (certificatul de naștere al baletului românesc), al cărui libret, scris de mîna autorului, stă cuminte, pentru a nu fi citit, dincolo de lumina unei vitrine. Ideea sugerată în acest colț are deci toate șansele să treacă neobservată, deși tocmai estetica dansului – laborator al unor experiențe traumatizante pentru mintile adormite – a fost unul din fenomenele cele mai extraordinare în arta secolului, la începutul său. Această idee se răsfringe peste fotografie Florei Capsali, dansatoare cu o imaginație creativă fabuloasă, coregrafă căreia îl regăsim sigla în vocabularul european atunci inventat ("Tot ceea ce dansăm este în ritmul accelerat al epocii noastre"). Dovadă și acordul de linie a mișcării între aceste fotografii și acuarela "Balerina", de Victor Brauner, suspendată în zborul ei printre compozиțiile expuse pe un alt perete destinat artelor plastice. Astfel de referințe încrucișate mai sunt încă multe.

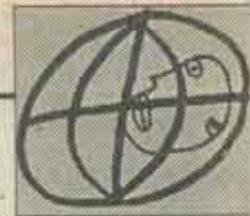
Partea muzicală a expoziției (concepută de un muzicolog cu anvergura intelectuală și finețea profesionalismului, mereu în stare activă la Clemansa Firca, directorarea muzeului "George Enescu", ajutată de specialiști care îl sunt colaboratori permanenti) a avut și o componentă vie, al cărei efect merită multă atenție. Un concert, la muzeu, construit tocmai din aceste muzici cumva uitate sau "măturăte" din prim-planul repertoriului românesc, imediat după război, corespunzătoare de atitudini sau aspirații comune a legat pe Mihail Jora de Filip Lazăr, pe Marcel Mihalovici de Enescu, pe Constantin Brăiloiu de Paul Constantinescu. Pentru toți acești muzicieni o avangardă românească nu putea să opereze cu demnitățि, ci pur și simplu să-si dovedească tinuta, compatibilă cu modelele vitale, atunci conturate, ale muzicii internaționale. Nivelul suprem al creației europene ne era familiar (chiar și înainte ca Ravel,

Cornelius Mihăilescu "Nud în peisaj", tuș pe hîrtie, 1930
cind "reconsiderarea" patrimoniului național a însemnat instalarea altor criterii false. Ilina Dumitrescu – la pian – și soprana Georgeta Stoleriu au exprimat în acele clipe de dialog cu manuscrisul, cu ediția veche (dar ilustrată) sau cu opere stiute (liedul "Regen" de Enescu, "Cîntecul din fluier", probabil cea mai intimă potrivire a muzicii cu cuvîntul arghezian), faptul că astfel atașate una celelalte, aceste piese pot să implice semnificații speciale; cele două interprete au captat exact impulsurile de emoție, aducvarea artistică necesară unor restituiri relevante, chiar uimitorice acum cînd secretul idealului lor a fost dat în vîleag.

Tentația de a măsura uitarea, dar și imensa irosire de energii, de speranțe constrinse să se adapteze unor criterii mutilate (Th. Rogalski, Z. Vancea, chiar... M. Socor) sau să fugă în lume (C. Silvestri), se insinuează în noi chiar din expoziție. Ea devine o discuție posibilă acum despre modul în care asupra muzicii s-au năpustit "indicăriile" despre accesibilitatea de spectacol cu păiete, anatema asupra funcțiilor ei vitale: a construi, a investiga, a experimenta. Sacrificiile acelei generații rămîn încă greu de evaluat; ca și statutul reciștiștat prin talent, tenacitate și rezistență camuflată de cele următoare, ascensiunea consecventă, pînă la urmă totală plină, a componisticii românești spre modernismul european. Tîne această realitate de un destin miraculos al limbajului muzical?

Pentru a ne lămuri ar fi necesară o altă expoziție și multe alte comentarii. Deocamdată, o demonstrație simbol: a treia "Săptămînă internațională a muzicii noi" care s-a desfășurat la București.

MARIAN CHIRIAC

Consiliul Europei sau garantarea securității democratice

Scurt istoric

La 5 mai 1949, în capitala Marii Britanii, se crea Consiliul Europei, organizație cu un potențial politic minor, cu atribuții economice sau militare nule, în schimb cu un scop declarat – abordarea problematicii umanitare. Are sediul permanent la Strasbourg, în Franța, în Palatul Europei.

De la înființarea sa, Consiliul Europei a elaborat peste 150 de convenții și tratate europene care abordează majoritatea domeniilor vieții cotidiene și care, în plus, sunt deschise și statelor nemembre. Merită amintit aici: Convenția asupra drepturilor omului - 1950; Convenția culturală europeană - care a fost concepută ca un instrument de consientizare a vieții europene etc.

Incepînd din anul 1990, odată cu lansarea de către președintele francez François Mitterrand a conceptului de Confederație Europeană, a fost creat statutul de invitat special la Consiliul Europei, pentru a facilita integrarea în acest organisme a țărilor din centrul și răsăritul continentului, care recunosc și respectă valorile fundamentale ale democrației.

Competențe și abilități

Programatic, principalele obiective ale Consiliului Europei sunt: cooperarea interguvernamentală, culturală, socială și tehnică, precum și încheierea de convenții la nivel european. CE, care dispune de o Adunare Consultativă, acționează în direcția realizării unității

continentale, în special prin sesiuni de crotire și întârire a democrației pluriști și a drepturilor omului, precum și prin definirea de soluții comune pentru statele membre, alături de celelalte organisme pan-europene.

Spre deosebire de Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa (care nu solicită decit un proces de democrație pluralistă) sau de Comunitatea Europeană (care presupune doar integrare și solidaritate economico-politică), spre deosebire de toate acestea, Consiliul Europei se limitează la problematica drepturilor omului și la domeniul cultural, respectiv la definirea identității culturale europene.

Cele două organe de lucru ale Consiliului Europei sunt:

- Adunarea Consultativă parlamentară – reprezentă organismul de deliberare care exercită, în special, un rol de impulsivare politică. Adunarea este compusă din 210 de delegați și 210 supleanți, desemnați de parlamentele naționale, care participă la 40 de ședințe plenare anuale, în cursul cărora se dezbat problemele politice europene, se emit rezoluții pentru guvernele statelor membre și recomandări pentru Comitetul miniștrilor de externe;

- Comitetul miniștrilor de externe ai statelor membre se reunesc la Strasbourg de cîteva ori pe an, însă miniștrii au delegați speciali acreditați permanent aici. Unul din principalele roluri ale acestui Comitet constă în orientarea și aprobarea programelor de lucru și a bugetului Consiliului European; face, de asemenea, recomandări guvernelor statelor membre și controlează aplicarea

acestora în statele care le ratifică.

Ce a realizat CE?

Cele peste 150 de convenții emise pînă acum de Consiliul Europei reprezintă instrumente ale cooperării între guverne semnatare și au forță de lege în țările care le ratifică. Scopul acestora este de a moderniza legislația națională a statului respectiv, de a armoniza dreptul european și de a completa lacunele juridice apărute ca urmare a schimbulor economice și științifice inter-europene.

Un exemplu recent de cooperare la nivelul Consiliului Europei II constituie programul Demostene, de asistență logistică pentru sprijinirea reformelor din țările Europei Centrale și de Est. În domeniile constituțional, legislativ și administrativ. Programul Demostene se bazează pe cooperări sub formă de reuniuni ale expertilor, burse și vizite reciproce.

În încheiere, să mai spunem că pentru anul 1992 bugetul Consiliului European a fost de circa 135 milioane ECU (aproximativ 170 milioane dolari SUA).

Cazul Estoniei și scandalul Kozirev

La 14 mai, Consiliul a primit ceremonialos trei membri noi: Slovenia, Lituania și Estonia. Însă acceptarea acestuia din urmă stat a fost o poveste cu cîntec.

Adunarea parlamentară a CE a aprobat cu mare majoritate de voturi aderarea Estoniei, dar nu a recunoscut minoritatea rusă de aici statul de "minoritate istorică", deoarece "majoritatea rușilor și a celorlalți cetățeni care nu sunt estoniene au emigrat după cel de-al doilea război mondial, în perioada în care țara era supusă ocupației sovietice". Argumentele politicienilor europeni au fost contracarate extrem de vehement de către cel mai prooccidental ministru de externe rus din vîacul acesta, Andrei Kozirev. Acesta, într-o scrisoare adresată Consiliului, invoca legitimația internațională a opresiunii continue, din partea Estoniei, a populației ei

nebăstinașă și, în special, a celei de origine rusă. În plus, protestind împotriva deciziei CE, Kozirev și-a contramandat, fără scuze oficiale, deplasarea pe care trebuia să o facă la Strasbourg pentru a asista la lucrările Comitetului ministerial al Consiliului.

Estonia nu acordă drept de vot persoanelor de altă origine decit cea estoniană, iar cetățenii ruși care locuiesc în această țară nu primesc automat cetățenia estoniană, măsuri pe care Rusia le apreciază ca fiind o umilitoare ignorare a drepturilor omului. Totuși, rușii care doresc să dobîndesc cetățenia estoniană vor trebui să locuiască cel puțin un an în această țară și, pe bază de examen, să facă dovada că stăpinesc limba oficială a statului.

Că problema minorităților rămîne o nucă tare, legată de integrarea europeană, il constituie și cazul Slovaciei, țară aminată recent, ca și România. În cazul Slovaciei, impedimentul l-a constituit discriminarea minorității maghiare din această republică.

România – nici de data aceasta

Întorsă de la Strasbourg cu mîinile goale, unii dintre delegații Parlamentului României, au încercat să dea vina, precum Kozirev, pe dubla măsură morală pe care Consiliul European o aplică unora dintre statele solicitante.

Și totuși, ce așteaptă Consiliul de la România? Mai întîi, îmbunătățirea sistemului juridic, în sensul ca judecătorii să nu mai fie inspectați de funcționari ai Executivului. Tot aici, problema asigurării controlului politic asupra activității SRI. Apoi, în problema drepturilor omului, CE insistă să fie trași la răspundere autorii mineriadelor. În al treilea rînd, se solicită României acordarea legislației la recomandările minime din rezoluția 1201, privind drepturile minorităților naționale.

Răspuns intelectualilor din Sarajevo

Vedem din ce în ce mai bine că războiul civil din fostă Iugoslavie nu este numai un război iugoslav. Putem evalua, mai sigur, cum graba ori tergiversările puterilor au contribuit, și ele, la izbucnirea luptelor. Se vede mai clar că vilvătaia care a cuprins popoarele din această regiune nu are cum să se stîngă de la sine.

Dar acest sentiment, crescut, al nelimitării conflictului este numai o ocazie de a-i realiza esența. Cum a fost posibil ca, aproape peste noapte, mai mult de un sfert de milion de oameni să se ucidă sau să fie uciși? Nimic nu pare să limiteze explozia de cruzime care face ravagii în această regiune a Europei: politicieni odioși sunt gata să-și sacrifice popoarele numai pentru a acapara sau a-și păstra puterea; copiii sunt uciși cu pemeditare, se practică violul, tortura, purificarea etnică. Nici una din ororile cu care ne-a încărcat istoria nu pare să fi fost ocolită. Cum este posibil ca lumea civilizată să accepte, în chiar interiorul ei, aceste accese de barbarism?

Lumea politică pare incapabilă să reacționeze la conflictul sirbo-musulmano-croat. Să nu este ușor, fără îndoială, să găsești o rezolvare a acestui conflict. Dar principală cauză a hipnozei este irresponsabilitatea oamenilor politici, singura în măsură să pună în mișcare forțe de amplioră celor pe care trebuie să le confrunte; și egoismul cetățenilor care influențează, pînă la urmă, reprezentanții lor politici. De ce preferă să uite că și acei care astăzi mor în fostul teritoriu iugoslav sunt chiar concetățeni de-al lor? Concetățeni într-o lume în care compasiunea, solidaritatea, iubirea aproapelui nu au de ce să se impiedice de frontiere.

Un apel, la oamenii politici și la cetățeni, de a interveni pentru oprirea vîrșășilor de sinje din fostul teritoriu iugoslav este, iată, un prim gest de solidaritate cu care simțim nevoie de a începe.

28 mai 1993

Primele semnături (lista rămîne deschisă):

Gabriela Adamășteanu, Gabriel Andreeșu, Victor Bărsan, Adriana Bittel, Radu Borolanu, Constanța Buzea, Pavel Cămpeanu, Magda Cărneți, Mariana Celac, Andrei Cornea, Aurelian Crăiuțu, Gabriel Dimisianu, Stere Gulea, Thomas Kleininger, Ihor Lemnij, Dan C. Mihăilescu, Mariana Mihăiță, Horea Murgu, Mihai Oroveanu, Rodica Palade, Tania Radu, Victor Rebengiuc, Geo Șerban, Ilie Șerbănescu, Elena Ștefăniță, Sorin Vieru.

tipărit la
"PROGRESUL
ROMÂNESC SA"
Calea Plevnei 114
Tehnoredactare
Adrian Băluț
computerizată
Revista "22"

Către intelectualii europeni

ZLATKO DIZDAREVIĆ, director executiv al ziarului OSLOBOĐENJE, ne-a trimis următorul apel din partea unui grup de intelectuali din Sarajevo:

Dragi prieteni,

Acum un an, în Bosnia-Herțegovina a început ceea ce era de neimaginat: la sfîrșitul acestui secol care a cunoscut fascismul și totalitarismul, fascismul se manifestă din nou în modul cel mai brutal posibil. Execuții, lagăre de concentrare, masacre, expulzări de populații din așezările lor seculare, violarea absolută a drepturilor fundamentale ale omului constituie un fenomen cotidian. În față căruia nimeni, și în special intelectualii, nu poate și nu trebuie să închidă ochii.

Tirurile asupra locuitorilor nevinovați din Sarajevo, Tuzia, Srebrenica, Mostar sau Gorazde vor amenința mîine populației altor orașe europene dacă asasini nu sunt opriti astăzi. Sarajevo este orașul viitorului european.

Cetățenii din Bosnia-Herțegovina luptă și vor lupta în continuare, atât cît pot, cu arme, dar și cu omenie, toleranță, înțelegere a valorilor universale, știință și cultură. Împotriva acestor orori care sunt fascismul, șovinismul, delirul naționalist și teroarea.

În această luptă, ei trebuie să primească ajutorul intelectualilor și al tuturor oamenilor liberi din Europa, pentru că este vorba de a ajuta în același timp Europa însăși.

De aceea, toți intelectualii europeni care găsesc forță, curajul și dorința de a ni se alătura și de a lupta împreună cu noi, funcție de opțiunea lor personală, vor fi bineveniți.

Vom împărti cu ei tot ce avem, vom suporta împreună greutățile și privațiunile, în numele unei Europe democratice și libere. Este singurul mijloc de a ne opune tirurilor trăgătorilor adăpostiți îndreptate astăzi împotriva noastră, iar mîine împotriva tuturor celor care apără liniaștea în față terorii fasciste din Bosnia-Herțegovina.

Gabriela Adamășteanu (redactor-șef), Rodica Palade (redactor-șef adjunct), Andrei Cornea (redactor-șef adjunct), Dan Perjovschi (director artistic), Tia Șerbănescu, Horatiu Pepine (publiciști comentatori), Raluca Stroe Brumaru (actualitate politică), Oana Armeanu (actualitate culturală), William Totok (corespondent la Berlin), Ion Miron Damian (corespondent la Paris), Florina Popa (șef departament economic), Cornelia Niculae (contabil), Radu Dobândă (șef serviciu corectură), Manuela Gheorghiu, Liliana Kipper, Alexandru Cirip (corectură), Gina Marin (fotoreporter), Didina Marc, Maria Filip (procesare texte), Mircea Ionescu, Ioan Condor, Mihaela Chișiu, Flori Sava (difuzare). Responsabil de număr: Andrei Cornea. Consilier în probleme economice: Ilie Șerbănescu.

Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Telefon 614.17.76, Fax. 614.15.25.

ISSN-1220-5761